

Janita Jääskeläinen ja Matleena Marttinen

”YOU CREATE SOMETHING
WITHIN YOURSELF”

Tansaniaalaisten tarinoita vapaaehtoisuudesta

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Syksy 2013

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences		Opinnäytetyön päivämäärä 10.11.2013
Tekijä(t) Janita Jääskeläinen ja Matleena Marttinen		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
Nimeke "YOU CREATE SOMETHING WITHIN YOURSELF" Tansaniaalaisten tarinoita vapaaehtoisuudesta		
Tiivistelmä <p>Tämä kvalitatiivinen tutkimus käsittelee vapaaehtoisuutta Tansaniassa. Suomessa vapaaehtoisuutta on tutkittu melko paljon, mutta vastaavia tutkimuksia kehitysmaissa ei ole tehty juuri lainkaan. Työn tarkoitus on analysoida tansaniaalaisten vapaaehtoisten elämäntarinoita vapaaehtoisuuden näkökulmasta. Analyysin tuloksia peilataan Suomen vapaaehtoistoiminnan nykytilaan pohtien, olisiko sillä jotakin opittavaa tansaniaalaisten vapaaehtoisuudesta. Tulosten käyttökelpoisuutta pohditaan vapaaehtoistyön johtamisen ja organisoinnin sekä kehitysyhteistyön kannalta.</p> <p>Teimme tutkimusmatkan Tansaniaan Dar Es Salaamiin kesällä 2013, jolloin keräsimme aineistomme tarinat narratiivisilla haastatteluilla. Haastattelimme viittä Kigambonin yhteisökeskuksen paikallista vapaaehtoista. Kigambonin yhteisökeskus sijaitsee Dar Es Salaamin kupeessa. Tässä tutkimuksessa käytetty analyysitapa on aineistolähtöinen narratiivien analyysi.</p> <p>Aineiston perusteella vahvimaksi vapaaehtoisuuden piirteeksi nousi yhteisöllisyys ja sen suuri merkitys vapaaehtoistyössä. Muita pohdinnan keskeisiä asioita ovat taito elää epävarmuuden kanssa – eli toimiminen tässä hetkessä – ja palautteen merkitys vapaaehtoisuuteen sitoutumisessa. Myös yksilöiden keskinäinen erilaisuus ja muutoksen pitäminen vahvuutena ovat merkittäviä tekijöitä vapaaehtoistoiminnan elinvoimaisuuden kannalta. Kaikki edellä mainitut piirteet ovat löydettävissä vapaaehtoistoiminnasta niin Tansaniassa kuin Suomessakin, ja niitä hyödyntämällä kansalaistoiminnalla on hyvät lähtökohdat onnistua.</p>		
Asiasanat (avainsanat) Vapaaehtoisuus, vapaaehtoistyö, motivaatio, narratiivisuus, Tansania		
Sivumäärä 59	Kieli suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä)		
Ohjaavan opettajan nimi Kirsi Purhonen		Opinnäytetyön toimeksiantaja Juvenia – Nuorisoalan osaamiskeskittymä

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 10.11.2013
Author(s) Janita Jääskeläinen and Matleena Marttinen	Degree programme and option Civic Activities and Youth Work	
Name of the bachelor's thesis "YOU CREATE SOMETHING WITHIN YOURSELF" Tanzanians' Narratives Of Volunteering		
Abstract <p>This qualitative study dealt with volunteerism in Tanzania. Volunteerism has been widely studied in Finland and other developed countries. However, developing countries do not really have such research carried out. The aim of this bachelor's thesis was to analyze life stories of Tanzanians' volunteer workers in the context of volunteerism. The results were reflected on the current state of volunteering in Finland. The question was if Finnish civil society could learn something from the Tanzanian way of volunteering. Usability of the results was considered from the perspective of managing and organizing volunteer work. We also started to look into and consider development co-operation within volunteer work.</p> <p>In the summer of 2013, we embarked on a field trip to Dar Es Salaam in Tanzania. During the trip we gathered our material and research using narrative interviews. We interviewed five local volunteers from Kigamboni Community Center. The center is situated on the outskirts of the city of Dar Es Salaam. The method of analysis used in this study was the analysis of narratives from interview material.</p> <p>The material showed that the main characteristic of volunteerism was the strong sense of community and its significance to volunteer work. Other essential results were the ability to live with uncertainty - in other words, to act when it is possible - and the importance of feedback in strengthening commitment to volunteering. Also the diversity among people and finding change as a strength factor are pointed out as important factors when it comes to keeping voluntary activities vibrant. Realizing all these features and putting them into action is possible both in Tanzania and in Finland. By doing so civic activities have a good chance of being successful.</p>		
Subject headings, (keywords) Volunteerism, voluntary work, motivation, narrative, Tanzania		
Pages 59	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Kirsi Purhonen	Bachelor's thesis assigned by The Juvenia Centre of Youth Field Expertise	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	VAPAAEHTOISUUDEN ULOTTUVUUKSIA.....	3
2.1	Vapaaehtoistyön määritelmiä	4
2.2	Vapaaehtoistyö yhteisön ja yksilön kannalta.....	4
2.3	Vapaaehtoisuuden motivaatio ja motiivit	7
2.4	Vapaaehtoistoiminnan timanttimali.....	9
3	TANSANIA VAPAAEHTOISTYÖN YMPÄRISTÖNÄ	13
3.1	Vapaaehtoistyö tansanialaisessa kontekstissa.....	15
3.2	Kigambonin yhteisökeskus	16
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	18
4.1	Narratiivinen haastattelu	18
4.2	Aineiston keruu.....	22
4.3	Aineisto ja analyysi.....	24
4.4	Tutkimuksen etiikka	26
5	VAPAAEHTOISUUDEN TARINAT	27
5.1	Oman tien kulkijan tarina	28
5.2	Identiteetin tarina	32
5.3	Vahvaksi kasvamisen tarina.....	36
5.4	Tahdon tarina	40
5.5	Ristiriitaisuuden tarina	44
6	POHDINTA	48
	LÄHTEET	56

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössämme tutkimme vapaaehtoisuutta, jonka merkitys on Suomessa laajalti tunnustettu ja tunnustettu. Se on myös päivittäin nähtävissä meitä ympäröivässä arjessa. Monien urheiluseurojen ja avustusjärjestöjen toiminta on riippuvainen vapaaehtoisista, ja valtionhallintokin on oivaltanut miten suuri voimavara vapaaehtoistoiminta on. Hallitus esimerkiksi perusti vuonna 2007 Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan vahvistamaan kansalaisjärjestöjen ja julkisen hallinnon yhteistyötä (Raitanen & Vikström 2012, 123). Vapaaehtoistoiminnan arvostuksesta huolimatta sillä on monia haasteita, jotka herättävät huolta järjestökentällä. Esimerkiksi vapaaehtoisten rekrytointi, sitoutuminen ja toiminnan organisointi mainitaan kehittämisen kohteiksi. (European Commission 2012, 27.)

Meitä vapaaehtoisuus kiinnostaa luonnollisesti jo ammatillisessa mielessä. Tulevina yhteisöpedagogeina voimme suunnata kansalaisvaikuttamisen kentälle, missä vapaaehtoisuus on keskeisessä roolissa. Olemme molemmat myös tehneet vapaaehtoistyötä itse niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Vapaaehtoisuus on sekä antanut meille paljon henkilökohtaisella tasolla että tehnyt järjestökentän toimintaperiaatteita entistä tutummiksi. Siksi voimme myös omien kokemustemme perusteella todeta, että vapaaehtoisuuden kentällä on paljon kehitettävää. Tällä opinnäytetyöllämme haluamme antaa oman panoksemme suomalaisen vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen.

Suomessa vapaaehtoisuutta on tutkittu melko paljon. Aikaisempia tutkimuksia ovat tehneet muun muassa Yeung (2004, 2005) ja Nylund (2008). Vapaaehtoistyön ja motivaation käsitteiden ohella yksi viitekehysistämme onkin Yeungin (2004) luoma vapaaehtoistoiminnan timanttimalli. Suomen lisäksi kaikkein kehittyneimmillä valtioilla on omia maakohtaisia tutkimuksia vapaaehtoisuudesta, mutta kattavaa maailmanlaajuista tutkimusta ei ole. Kehitysmaissa vapaaehtoisuutta ei ole tutkittu juuri lainkaan. (The United Nations Volunteers 2011.) Tämä on yksi syy, jonka vuoksi suuntasimme tutkimaan vapaaehtoisuutta Tansaniaan. Kuten sanonta kuuluu, kaukaa näkee usein paremmin lähelle. Siksi päätimme lähteä etsimään vaihtoehtoisia

näkökulmia suomalaiseen järjestötoiminnan kehittämiskeskusteluun erilaisesta toimintaympäristöstä ja kulttuurista.

Paikaksi valikoitui Kigambonin yhteisökeskus Dar Es Salaamissa, johon Matleena oli tutustunut jo moniammatillisessa harjoittelussaan. Keskus pyrkii parantamaan Kigambonin kyläyhteisön elämänlaatua erityisesti lapsille ja nuorille suunnattujen opetus- ja kulttuuristen toimintojen kautta. Toimintoja ovat muun muassa esikouluopetus, englannin kurssit sekä monipuoliset harrastetoiminnat kuten akrobatia, draama ja tanssi. Yhteisökeskus toimii menestyksekkäästi haastavissa taloudellisissa oloissa ja täysin vapaaehtoisvoimin. Meitä kiinnostikin, mikä on toiminnan salaisuus ja voisimmeko me Suomessa oppia siitä jotakin.

Keräsimme tutkimuksemme aineiston eli vapaaehtoisuuden tarinat narratiivisin haastatteluin, jotka toteutimme tutkimusmatkallamme Tansaniassa touko- heinäkuussa 2013. Haastattelimme viittä Kigambonin yhteisökeskuksen paikallista vapaaehtoistyöntekijää. Narratiivisuudella ei ole Suomessa vakiintunutta käsitettä, mutta voidaan puhua tarinallisuudesta (Hänninen 1999, 16). Pyytämällä tarinaa kerätään henkilökohtaista ja subjektiivista tietoa, jota analysoidaan tutkimustehtävän kautta. Me pyysimme haastateltaviemme elämäntarinoita, joita käsittelemme analyysissämme vapaaehtoisuuden näkökulmasta. Pyrimme selvittämään, mitkä asiat haastateltavien elämässä ovat tuoneet heidät vapaaehtoisiksi Kigambonin yhteisökeskukselle.

Oman vahvan kiinnostuksemme lisäksi näemme, että tutkimuksemme tuottama tieto voi olla hyödyksi tietenkin Kigambonin yhteisökeskukselle itselleen, mutta myös laajemmin esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä sekä kehitysyhteistyössä. Opinnäytetyömme tilaaja Juvenia- Nuorisoalan osaamiskeskittymä on kiinnostunut vapaaehtoissektorin kehittämisestä erityisesti johtamisen ja organisoiminnan näkökulmasta, jota käsittelemme lähemmin pohdinnassa. Narratiivisen tiedon paikallisuudesta johtuen emme voi kuitenkaan tehdä liian vahvoja yleistyksiä. Mitä kehitysyhteistyöhön tulee, kehitysmaiden olojen kestävä parantaminen perustuu siihen, että paikallisia yhteisöjä autetaan omavoimaisiksi ja ihmisiä kannustetaan auttamaan itse itseään. Kyseisessä työssä voi olla avuksi tietää, minkälaisista

olosuhteista ja minkäläisten käänteiden seurauksena ihmiset päätyvät toimimaan aktiivisesti ja vapaaehtoisesti oman yhteisönsä hyväksi.

2 VAPAAEHTOISUUDEN ULOTTUVUUKSIA

Vapaaehtoisuus on yksi ihmisen käyttäytymisen perusilmentymistä ja sen juuret ovat vanhoissa jakamisen ja vastavuoroisuuden perinteissä. Vapaaehtoisuuden ytimessä ovat ihmissuhteet ja niiden potentiaali yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnin vaalimiseen. Esimerkiksi sosiaalinen koheesio ja luottamus kulkevat usein käsi kädessä vapaaehtoisuuden kanssa. Vapaaehtoisuus on monien yhteiskunnan organisaatioiden ja sosiaalisten ja poliittisten liikkeiden sekä julkisen ja yksityisen sektorin kivijalka. Usein ei tulla ajatelleeksi, että vapaaehtoisuus vaikuttaa moneen asiaan ihmisten elämässä, kuten esimerkiksi terveyteen ja vapaa-aikaan. Vapaaehtoistyöllä voidaan saavuttaa myös sellaista arvokasta tietoa, jota viralliset lähteet eivät voi tuottaa. Vapaaehtoisuus on siis keskeinen osa jokaista yhteisöä ja yhteiskuntaa. (The United Nations Volunteers 2011.)

Vapaaehtoisuuden käytäntöön liittyy kaksi konkreettista, vaihtoehtoista käsitettä: *vapaaehtoistoiminta* ja *vapaaehtoistyö*, joista Suomeen on vakiintunut vapaaehtoistoiminnan käsite. Vapaaehtoistyö käsitteenä on ongelmallisempi, sillä siihen liittyy usein keskustelu palkkatyön ja vapaaehtoistyön rajoista. (Nylund 2008, 26.) Yeung (2004, 53) kuitenkin näkee, että vapaaehtoistyön ja vapaaehtoistoiminnan käsitteet ovat yhteydessä kahdella tavalla. Ensinnäkin, vapaaehtoistyön käsitteeseen liittyy mielikuvissa usein suhde palkkatyöhön. Tämä suhde kuitenkin vain korostaa vapaaehtoisuuden vapaasta tahdosta kumpuavaa ja palkatonta luonnetta. Toisekseen vapaaehtoistyö ilmiönä ei ole sen vanhempi kuin palkkatyökään. Yeungin mielestä käsitteet määrittelevät toinen toisensa, eikä toista ole ilman toista, joten hän käyttää vapaaehtoistyön ja vapaaehtoistoiminnan käsitteitä synonyymeinä. Toimijoista puhuttaessa käytetään niin ikään sekä vapaaehtoisen että vapaaehtoistyöntekijän käsitteitä (Yeung 2002, 11).

Tässä työssä miellämme Yeungin (2004) tapaan vapaaehtoistoiminnan ja vapaaehtoistyön käsitteet synonyymeiksi, ja käytämme näistä jälkimmäistä. Perustelemme valintaa sillä, että tekstin lukeminen helpottuu, kun samalle ilmiölle on

työn alusta loppuun vain yksi nimi. Tämän lisäksi kokonaisuuden hahmottaminen on vaivattomampaa näkökulmien rajautuessa yhteen.

2.1 Vapaaehtoistyön määritelmiä

Tampereen yliopiston työryhmä (1997) määrittelee vapaaehtoistyön osallistumiseksi ”vuorovaikutukseen perustuvaan organisoituun auttamis- ja tukitoimintaan, joka tähtää henkisen ahdingon lievittämiseen tai elinoloihin liittyvän puutteen korjaamiseen.” Vapaaehtoistyötä tekevien motiivit perustuvat ajatukseen siitä, että yksilö voi oppia ja olla avuksi sen sijaan, että työtä tehtäisiin taloudellisena yritystoimintana, palkkatyönä tai erityisenä harjoitteluna. (Eskola & Kurki 2001, 10.) Nylund (2008, 27) tukee määritelmää palkattomasta ja organisoituneesta toiminnasta ja mainitsee lisäksi yksilön vapaan tahdon kyseiseen toimintaan. Hänen mukaansa vapaaehtoistyön luonne on myös yleishyödyllinen. Nähdäksemme toiminnan tiukka järjestäytyneisyys ei ole keskeistä, mutta Nylundin (2008) ajatusta muuten soveltaen me käsitämme vapaaehtoistyön palkattomaksi työksi, jota tehdään omasta vapaasta tahdosta yhteisön hyväksi.

Vapaaehtoistyön määritelmiin liittyy usein erilaisia käsitteitä, jotka herättävät erilaisia mielikuvia ja luonnehtivat vapaaehtoistoiminnan moniulotteisuutta. Tällaisia ovat esimerkiksi talkoot, hyväntekeväisyys, arvot, anti, osallistuminen ja osallisuus. Suomessa talkoille on löydetty sana, mutta talkoita on muissakin maissa ilman että toiminnalle on omaa nimeä. Talkoot sellaisena kuin me sen ymmärrämme on kuitenkin käsitteenä hyvin positiivinen. Jo hiukan vanhahtavalta kuulostava hyväntekeväisyys tuo mieleen rikkailta köyhille – periaatteen, joka nykypäivänä saa hieman negatiivisen ja eriarvoistavan leiman. (Nylund 2008, 26.) Arvot ja anti voivat puolestaan liittyä siihen, mitä vapaaehtoistyöntekijä työstään saa tai mitä arvoja hän haluaa sillä edustaa ja osallistuminen sekä osallisuus mahdollistavat toiminnan toteutumisen kuten myös arvojen ja annin edistämisen.

2.2 Vapaaehtoistyö yhteisön ja yksilön kannalta

Vapaaehtoistyö vaikuttaa yksilötasoa laajemmin niin yhteisöjen, yhteiskuntien kuin kansainvälisellä tasolla. Vapaaehtoistyö on myös yksi tapa ilmentää aktiivista

kansalaisuutta. Osallistumisella ja osallisuudella ylläpidetään ja kehitetään kansalaisuutta, joka ilmentää erilaisia identiteettejä. (Harju 2003, 93, 96.)

Vapaaehtoistyön yhdeksi kantavaksi periaatteeksi soveltuu hyvin sosiaalipedagogisesta toiminnasta tuttu sosiokulttuurinen innostaminen. Kurki (2001, 73) määrittelee sosiokulttuurisen innostamisen arkipäivän sosiaalisen toiminnan, tiedostamisen ja muutoksen välineeksi, jonka avulla pyritään luomaan kasvattava, solidaarisuuden arvot tiedostava yhteiskunta. Yhteiskunnallisen näkökulman lisäksi sosiokulttuurinen innostaminen kiinnittää erityistä huomiota ihmisen ja hänen persoonansa kokonaisvaltaiseen kehitykseen. Innostamisen tavoitteena on havahduttaa ihmiset heitä ympäröivän yhteisön ja oman elämänsä aktiivisiksi ja tiedostaviksi toimijoiksi. Sosiokulttuurinen innostaminen on kolmitahoista ja siihen kuuluvat sekä pedagoginen, sosiaalinen että kulttuurinen ulottuvuus, jotka muodostavat ihmisten yhteisöllistä sitoutumista sekä heidän persoonallisia arvojaan kehittävän kokonaisuuden. (Kurki 2001, 73.)

Yeung (2002) viittaa tutkimuksessaan Matthiesiin (1996) ja Yeungiin (1999), jotka toteavat, että yhteiskunnallisella tasolla vapaaehtoisuuden arvostus ja tarve nousivat 1990-luvun talouslaman myötä. Samassa tutkimuksessa Yeung viittaa myös Manniseen (2001) ja Rönnerbergiin (1999), joiden mukaan vapaaehtoistoiminnan juuret kuitenkin ulottuvat paljon kauemmas. Heidän mukaansa kansalaisten järjestötoiminta ja epävirallinen lähipiiristä huolehtiminen ovat olleet osa kansalaisten arkea jo pitkään ennen 1990-luvun lamaa. Yeung mainitsee tutkimuksessaan myös Karjalaisen ja Saranpään (2002) tutkimuksen, jossa kyseiset tutkijat toteavat, että vapaaehtoistoiminta täydentää vieläkin ja joiltain osin jopa korvaa julkisen ja kaupallisen sektorin toiminnan puutteita, vaikka kyseinen lama on jo taittunut.

Kansainvälisesti vapaaehtoistoimintaa arvostetaan aina vain enemmän ja vuosi 2001 oli YK:n vapaaehtoistoiminnan kansainvälinen temavuosi, jolloin tavoitteena oli tehdä vapaaehtoistoiminta tunnetuksi, tunnistetuksi ja tunnustetuksi. Tavoitteena oli myös vahvistaa toiminnan perustaa ja yhdistää eri organisaatioiden voimavaroja sekä samalla selkiyttää toiminnalle asetettuja odotuksia ja tehdä toimintaa entistä näkyvämmäksi. YK pyrki temavuoden tavoitteisiin muun muassa tilaamalla brittiläiseltä Davis Smithiltä (2000) hahmotelman, jossa kuvataan

vapaaehtoistoimintaa neljän lajin avulla: 1) keskinäinen tuki ja oma-apu, vertaistuki, 2) filantropia ja palvelu toisia kohtaan, 3) osallistuminen ja osallisuus, 4) kampanjointi, asioiden ajaminen. (Pessi & Oravasaari 2010, 7-8.)

Yhteistoiminta vapaaehtoistoiminnan puolesta on jatkunut sekä maailmanlaajuisesti että Euroopan tasolla. Esimerkiksi vuonna 2006 lähes 40 vapaaehtoistoiminnan keskusta julisti Euroopan Unionissa manifestin (*Manifesto for Volunteering in Europe*), jonka ydinviesti on: ”vapaaehtoistoiminta on tärkeä tekijä strategisissa tavoitteissa Euroopan Unionin tavoitellessa kilpailukykyä ja dynaamista, tietopohjaista talousvoimaa”. Vuoden 2008 Euroopan Parlamentin mietinnössä painotetaan vapaaehtoistoiminnan merkitystä muun muassa kansalaisyhteiskunnan ja demokratian edistäjänä sekä kannustetaan jäsenvaltioita edistämään vapaaehtoistoimintaa esimerkiksi kestäväällä rahoituksella. (Pessi & Oravasaari 2010, 7-8.) Euroopan Unioni julisti myös vuoden 2011 vapaaehtoisuuden teemavuodeksi, jolloin tavoitteena oli lisätä vapaaehtoistyön arvostusta ja tuoda esiin vapaaehtoistoiminnan merkitystä. Sen lisäksi, että vapaaehtoisia haluttiin kiittää heidän työpanoksestaan, teemavuodella haluttiin saada myös uusia vapaaehtoisia mukaan toimintaan. (Oikeusministeriö 2011.)

Kansalais- ja vapaaehtoistoimintaan osallistutaan, jotta edistettäisiin omaa ja toisten hyvinvointia tai muutettaisiin olemassa olevia käytäntöjä. Toiminta mahdollistaa samankaltaisessa tilanteessa olevien ihmisten kohtaamisen itselle mielekkään tekemisen parissa. (Nylund 2008, 24.) Vapaaehtoistyön tekeminen antaa mahdollisuuden avartaa omaa maailmankuvaa sekä mahdollisuuden tarkastella ja kyseenalaistaa vakiintuneita ajatusmalleja ja toimintatapoja uudesta näkökulmasta. Oman työn seuraukset voivat olla myös hyvin konkreettisesti nähtävissä vapaaehtoistoiminnassa muodostuvissa asiakaskontakteissa. Vapaaehtoistyö voi näin ollen olla hyödyllinen osa opiskelua tai palkkatyötä niin opiskelijoille, opettajille, työntekijöille kuin yrityksillekin, jotka saattavat olla tekemisissä vain oman ammattialansa ihmisten kanssa. (Ropo & Eriksson 2001, 52.) Vapaaehtoistyön antiin yksilön kannalta palaamme myöhemmin alaluvussa 2.4, jossa esittelemme Anne Birgitta Yeungin luoman vapaaehtoistoiminnan timanttimalin.

2.3 Vapaaehtoisuuden motivaatio ja motiivit

Elämässä ylipäättään tekemistä edellyttävät aina valinnat, ja valintoihin liittyy aina motivaatio. Tarjolla olevista vaihtoehdoista yksilö valitsee sen, joka antaa hänelle henkilökohtaisesti jotain arvokasta ja merkitsee hänelle enemmän kuin muut vaihtoehdot. Yksilön maailmankatsomus määrittelee sen, mitä hän kokee merkitykselliseksi ja itselleen arvokkaaksi. Muiden elämänvalintojen tavoin vapaaehtoistyön tekeminen on valinta. Usein rahan ja ajan ympärillä pyörivässä yhteiskunnassa tästä valinnasta tekee erityislaatuisen se, että niiden ihmisten elämässä, jotka valitsevat käyttää aikaansa palkattomaan työhön, jotkin muut asiat saavat rahaa suuremman arvostuksen. Siksi on mielestämme perusteltua käsitellä vapaaehtoisuuden yhteydessä myös motivaatiota.

Motivaation kantasana ja keskeinen rakentava osa on motiivi, jolla viitataan tarpeisiin, haluihin, vietteihin, sisäisiin yllykkeisiin sekä palkkioihin ja rangaistuksiin. Motiivit ovat joko tiedostettuja tai tiedostamattomia yksilön yleistä käyttäytymistä päämääräsuuntaisesti virittäviä ja ylläpitäviä tekijöitä. (Peltonen & Ruohotie 1987, 22.) Erilaisten motiivien yhteenlaskettu kokonaistila on motivaatio, jota kuvaavina määreinä voidaan erottaa vireys, suunta ja systeemiorientoituminen. Vireys viittaa yksilöiden käyttäytymistä eteenpäin ajavaan energiaan ja suunta osoittaa päämäärän, jota kohti yksilön käyttäytyminen on kohdennettu. Systeemiorientoitumisen ja sen sisältämän palauteprosessin kautta yksilö vahvistaa tarpeidensa sekä käyttäytymisensä vireyttä ja suuntaa tai luopuu niistä tai suuntaa ne toisaalle. (Ruohotie 1998, 37.)

Motivaatiosta puhuttaessa voidaan toisistaan erottaa *tilannemotivaatio* ja *yleismotivaatio*. Sisäiset ja ulkoiset tekijät virittävät erilaisia motiiveja, jotka synnyttävät tiettyyn tilanteeseen suuntautuvaa toimintaa eli saavat aikaan tilannemotivaation, joka voi vaihdella tilanteesta toiseen. Käyttäytymisen pysyvyyttä sekä vireyttä ja suuntaa säätelee yleismotivaatio, josta tilannemotivaatio on vahvasti riippuvainen. (Ruohotie 1998, 41.) Esimerkiksi vapaaehtoinen, joka pitää omasta vapaaehtoistoimestaan, on tarvittaessa helpompi saada kiinnostumaan uusista tehtävistä, työtavoista ja haasteista kuin vapaaehtoistoimeensa kyllästynyt vapaaehtoinen. Motivaatioon liittyy yleisesti yllä lueteltuja periaatteita, motiiveja ja motivaation muotoja, mutta vapaaehtoisuuden motivaatioon liittyy näiden lisäksi

myös omia motiiveja, joita ovat muun muassa erilaiset arvot sekä elämäkokemus ja -tilanteet. Nämä motiivit ovat usein sekoitus altruistisista ja egoistisista motiiveista. Altruistiset motiivit perustuvat epäitsekäiseen haluun auttaa muita ja egoistiset eli itsekkäät motiivit perustuvat haluun kehittää itseään ja tutustua uusiin asioihin ja ihmisiin. (Nylund 2008, 28.)

Käsitteellisesti motivaatiota on olemassa kahdenlaista – sisäistä ja ulkoista. Kun työtä tehdään sen kiinnostavuuden ja sisällön vuoksi, on kyse sisäisestä motivaatiosta. Thomas (2000) kuvaa sisäistä motivaatiota neljällä tunnetekijällä, joita ovat valinnan mahdollisuudet, oma osaaminen, merkityksellisyys ja edistyminen. (Vartiainen & Nurmela 2002, 190.) Peltosen & Ruohotien (1987, 25) mukaan sisäiseen motivaatioon liittyy myös itsensä toteuttamisen ja kehittämisen tarpeet. Nämä tarpeet puolestaan liittyvät Maslowin tarvehierarkiassa ylemmän asteen tarpeiden tyydyttämiseen (Maslow 1987, 22). Tarpeiden tyydyttämiseen liittyvät erilaiset kannusteet tai palkkiot, jotka vaikuttavat siihen, kuinka innokkaasti työtavoitteet pyritään saavuttamaan. Sisäisen motivaation kohdalla puhutaan sisäisistä palkkioista, joita voivat olla esim. juuri kokemus oman työn merkityksellisyydestä tai työn ilo, jotka ovat siten yhdenlainen itsensä palkitsemisen muoto. (Peltonen & Ruohotie 1987, 25.)

Ulkoisesta motivaatiosta puhutaan silloin, kun työllä on ainoastaan välinearvoa. Toiminta itsessään ei silloin synnytä kiinnostusta tai tuota tekijälleen mielihyvää tai merkitystä, koska vain lopputuloksella on väliä. Voidaankin nähdä, että ulkoinen motivaatio liittyy vahvasti työympäristöön, ja palkkiot tulevat työntekijän itsensä ulkopuolelta esimerkiksi työstä saatavan palkan tai työyhteisöltä saatavan arvostuksen muodossa. Vastaavasti kuin sisäinen motivaatio liittyy edellä mainittuihin ylemmän asteen tarpeisiin, ulkoinen motivaatio ja sen mukanaan tuomat ulkoiset palkkiot vastaavat alemman asteen tarpeita, kuten turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tarpeita. (Peltonen & Ruohotie 1987, 25.)

Yksi erottava tekijä sisäiselle ja ulkoiselle motivaatiolle on niihin liittyvien palkkioiden kestot. Ulkoiset palkkiot ovat usein kestoaltaan lyhytaikaisia ja siksi niitä tarvitaan useammin. Sisäisistä palkkioista taas voi tulla pysyvämmän motivaation lähde, sillä ne ovat kestoaltaan pitkäaikaisia ja siinä mielessä yleensä tehokkaampia kuin ulkoiset. Palkkioiden erottaminen ei kuitenkaan ole ihan yksioikoista, sillä on

olemassa tilanteita, joissa ulkoinen palkkio motivoi ja palkitsee myös sisäisesti. (Ruohotie 1998, 38 - 39.) Esimerkiksi ansiokkaasta vapaaehtoistyöstä saatu tunnustus ja arvostus ovat sinällään ulkoinen palkkio, mutta voivat palkita myös sisäisesti, sillä myös oma arvostus omaa työtä kohtaan voi kasvaa. Sinänsä mustavalkoinen käsitejako sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon on hieman keinotekoinen, sillä yleensä ihmiset ovat yhtä aikaa sekä sisäisesti että ulkoisesti motivoituneita. (Vartiainen & Nurmela 2002, 190.) Näin ollen nämä kaksi motivaation määrettä kulkevat käsi kädessä, vaikka toiset motiivit ovat hallitsevampia kuin toiset. Sisäinen ja ulkoinen motivaatio pikemminkin siis täydentävät toisiaan kuin ovat toisistaan riippumattomia. (Ruohotie 1998, 38.)

2.4 Vapaaehtoistoiminnan timanttimalli

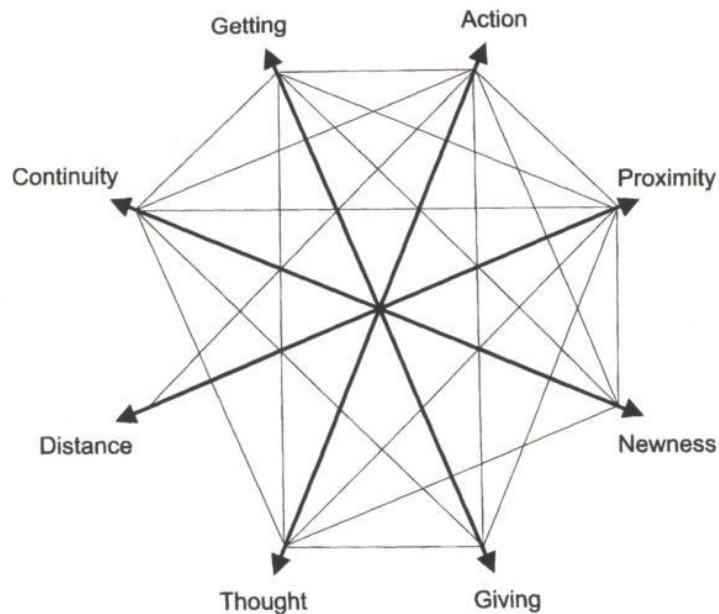
Tämä luku perustuu kokonaisuudessaan Anne Birgitta Yeungin artikkeliin *The Octagon Model of Volunteer Motivation: Results of a Phenomenological Analysis* hänen väitöskirjassaan *Individually Together. Volunteering in Late Modernity: Social Work in the Finnish Church* (2004, 170.) Alkuperäinen artikkeli on julkaistu *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* –lehdessä (15 (1), 2004, 21-46), josta Yeung on ottanut sen sellaisenaan teoksensa liitteeksi. Yeung on kehittänyt haastattelututkimuksen tuloksena vapaaehtoistoiminnan timanttimallin, jossa oman työmme tavoitteisiin sopivasti yhdistyvät vapaaehtoisuus ja siihen sisältyvä motivaatio.

Timanttimalli on rakentunut fenomenologisen lähestymistavan ja vapaaehtoisuuden tutkimuksessa harvemmin käytetyn M. E. Fordin (1992) motivaatioteorian pohjalta. Fenomenologia tutkii vapaaehtoisuutta ilmiönä, mikä on tarpeen jotta on mahdollista ymmärtää miten ihmiset kokevat vapaaehtoisuuden, mitä se heille merkitsee sekä mikä motivoi heitä sitoutumaan siihen. Fordin teoria edustaa kolmea perinteistä ihmisen motivaation ilmiötä, joita ovat käyttäytymisen säätely sekä vireys ja suunta. Perinteiseen motivaatiokirjallisuuteen verrattuna Ford kuitenkin laajentaa näkemyksiä motiivien moninaisuudesta, jolloin motivaation ilmiö nähdään lukuisien eri tekijöiden – niin yksilöllisten kuin ympäristöön liittyvienkin – summana. Myös toimintaan sitoutumiseen liittyvät useat erilaiset syyt synnyttävät ja lisäävät motivaatiota. Ford

edustaa teoriallaan sekä että – ajattelua, kun taas perinteisesti motivaatioteoriat rajoittuvat monesti joko tai – periaatteeseen.

Yeungin timanttimalli (kuvio 1) perustuu haastatteluilla kerättyyn aineistoon, josta nousi 767 motivaation liittyvää elementtiä. Näistä elementeistä Yeung on rajannut neljä jatkumoa, jotka muodostavat timantin kahdeksan ulottuvuutta. Ulottuvuudet ovat *saaminen – antaminen* (Getting - Giving), *jatkuvuus – uudet asiat* (Continuity – Newness), *etäisyys – läheisyys* (Distance – Proximity) sekä *pohdiskelu – toiminta* (Thought – Action). Näiden jatkumoiden välille sijoitetaan kaikki 767 motivaation eri elementtiä, jotka ovat keskenään tasaveroisia. Analyysissä usein ja harvoin esiintyviä elementtejä ei siis erotella toisistaan, ja niitä tarkastellaan haastatelluista irrallisina, ihmisten sijaan ilmiön kuvaamiseen pyrkivinä elementteinä. 527 näistä kaikista elementeistä sijoittuu jatkumoille joko ääripäihin tai keskelle ja 240 jatkumoiden välisiin tyhjiin tiloihin. Kuviossa 1 ohuemmat viivat kuvaavat jälkimmäisiä elementtejä.

Timanttimallin vahvuus on se, että se sisältää erittäin suuren määrän yksilöllisiä kuvauksia vapaaehtoisuuden motivaatiosta. Oikealle osoittavat nuolet viittaavat itsestä ulospäin, sosiaalisiin tilanteisiin, uusiin sisältöihin ja muille antamiseen suuntautuviin toimintoihin. Vasemmalle osoittavat nuolet taas viittaavat päinvastaiseen: sisäiseen pohdiskeluun, etäisyyden muista ihmisistä, toimintojen jatkuvuuteen ja oman hyödyn saamiseen. Neljän ulottuvuuden jatkumot ovat katkeamattomia ja siten esimerkiksi antamisen ja saamisen ulottuvuudet eivät ole irrallisia toisistaan tai ristiriidassa keskenään, vaan kuvaavat näitä yksilöstä löytyviä molempia puolia. Yeung korostaa, että ikään kuin kahtia jaetusta luonteestaan huolimatta timanttimalli ei ole egoismi-altruismi – kahtiajako eikä eriarvoista timantin ulottuvuuksia. Malli on myös arvovapaa. Timanttimalli käsittelee motivaatiota myös kaikista kolmesta aikaperspektiivistä käsin: menneisyydestä, nykyisyydestä ja tulevaisuudesta. Motivaatio yhdistää motiivit ja sitoutumista synnyttävät tekijät, ja tällainen aikajatkumo mahdollistaa juuri sitoutumisen tarkastelun.

KUVIO 1 Vapaaehtoisuuden timanttimalli (Yeung 2004, 38)

Saaminen – antaminen -jatkumon painopiste on antamisessa. Saamisen taustalla voi olla esimerkiksi henkilökohtainen hyvinvointi, palkitsevuus ja tapa viettää aikaa sekä työkokemuksen saaminen. Antamiseen liittyviä teemoja voivat puolestaan olla muun muassa halu auttaa, auttamisen vuorovaikutuksellisuus ja henkilökohtaiset kokemukset. Jatkumon keskeltä voidaan erottaa myös neljä teemaa, joita ovat vastavuoroinen apu, positiivinen mieli, antamalla saaminen ja henkilökohtainen kasvu.

Jatkuvuus – uudet asiat ovat tasaväkisiä keskenään. Jatkuvuuden puolella esiintyviä asioita ovat muun muassa vapaaehtoisuuden kokemukset, identiteetti sekä henkilökohtaisen hyvinvoinnin kehittäminen ja ylläpitäminen. Vapaaehtoisuuden mukanaan tuomiin uusiin asioihin puolestaan kuuluu esimerkiksi uuden oppiminen, henkilökohtainen muutos ja oman maailmankuvan laajentaminen.

Etäisyys- läheisyys – jatkumon paino on selkeästi läheisyydessä. Etäisyyteen liittyy vain kolme teemaa: joustavuus, jäsentymätön ilmapiiri ja etäisyys muihin. Yhteenkuuluvuuden tunne, sosiaalinen kanssakäyminen ja tunne yhteisöllisyydestä kuuluvat läheisyyteen.

Pohdiskelu – toimintaan kuuluvista elementeistä suurin osa on toiminnan puolella. Pohdiskeluun liitetään arvoajattelu, roolimallit, henkinen kasvu ja omien kokemusten reflektointi. Toimintaan puolestaan liittyy aktiivinen luonne, ajan täyttö sekä

toimintakeskeisyys. Nämä jatkumon ääripäät ovat tiiviisti yhteydessä, mikä näkyy yhteisinä teemoina, joista esimerkkinä arvojen täytöntöönpano.

Neljän ulottuvuuden vuorovaikutuksessa toiminta on erityisen aktiivinen, mutta myös saaminen, läheisyys ja pohdiskelu ovat läheisessä yhteydessä muihin elementteihin. Etäisyys on ainut ulottuvuus, joka on hyvin vähäisessä vuorovaikutuksessa timantin muiden elementtien kanssa. Motivaatioon liittyviä elementtejä on niin laaja kirjo, että timantti tarjoaa monipuolisen mallin vapaaehtoisten motiivien tarkasteluun. Jokainen yksilö voi löytää mallista oman motivaatiokarttansa, joka kuvaa nykyistä tilannetta vaikka kartan luonne onkin dynaaminen ja ajan myötä muuttuva. Motivaatiokartan muuttuva luonne myös mahdollistaa sen hyödyntämisen henkilökohtaisessa ja yhteisessä reflektoinnissa.

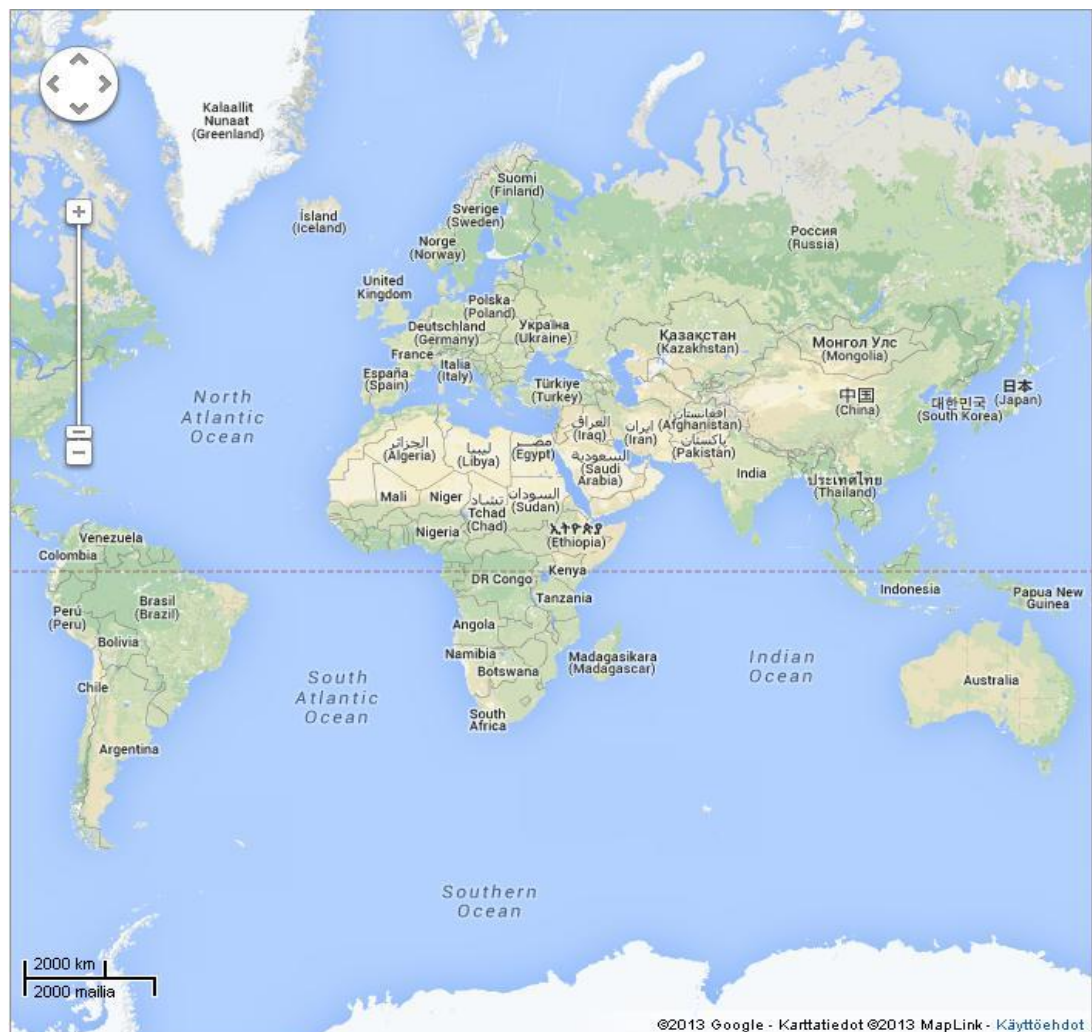
Yeung pohtii myös mallin suhteutumista myöhäismoderniin ajattelutapaan vapaaehtoisuudesta. Nykyajattelulle on tyypillistä jako itseen ja muihin, itseen ja ulospäin suuntautumiseen. Välillä vapaaehtoisuuden kentällä puhuttaa vapaaehtoisuuden motivaation siirtyminen omien intressien, oman hyödyn ja sitoutumisen puutteen suuntaan. Timanttimalli ei itsestään selvästi tue tällaista jakoa. Vaikka motiiveja löytyy niin paljon erilaisia, ei niiden runsauden kuitenkaan nähdä olevan uhka tai kriisi vapaaehtoistoiminnalle. Timanttimalli korostaa, että vapaaehtoistoiminnan kentälle kaivataan monipuolista ajattelua sekä pitkäaikaisia ja lyhyitä projekteja vastaamaan erilaisiin tarpeisiin. Myös myöhäismodernille ajattelutavalle tyypilliset haluttomuus sitoutua pitkäksi aikaa ja epävarmuuden kokemus saattavat edistää aitoa auttamisen halua sekä halua etsiä jatkuvuutta ja läheisyyttä.

Kuten aiemmin mainitsimme, Yeungin vapaaehtoisuuden timanttimalli yhdistää käyttämämme vapaaehtoisuuden ja motivaation käsitteet. Siksi koimme, että on perusteltua käyttää kyseistä mallia opinnäytetyömme keskeisenä viitekehystenä. Malli ilmentää mielestämme riittävän laajasti, mutta samalla yksityiskohtaisesti vapaaehtoisuuteen liittyviä yksilöllisiä ulottuvuuksia ja sen sisältämä sekä-että -ajatus antaa hyvin erilaisille yksilöille tilaa löytää itsestään mallin eri ulottuvuuksia tarvitsematta ajatella joko-tai. Tässä työssä käyttämämme narratiivinen tutkimusmetodi ja analyysissä esittelemämme vapaaehtoisuuden tarinat korostavat

nimenomaan yksilöllisiä kokemuksia, jolloin aineiston ja timanttimallin yhtymäkohtien löytäminen on erittäin todennäköistä. Näistä syistä on timanttimallin käyttö opinnäytetyössämme mielestämme perusteltua.

3 TANSANIA VAPAAEHTOISTYÖN YMPÄRISTÖNÄ

Portugalilaisten, saksalaisten ja brittien hallinnassa ollut, vuonna 1961 itsenäistynyt Tansania on noin 45 miljoonan asukkaan valtio Itä-Afrikassa (kuvio 2). Tansanian väestö koostuu erilaisista etnisistä ryhmistä, joita on noin 120. Swahili ja englanti ovat maan viralliset kielet, mutta niiden lisäksi puhutaan myös arabiaa sekä useita erilaisia paikalliskieliä. (Ulkoasiainministeriö 2013.) Tansaniassa asuvista ihmisistä noin 30 % on kristittyjä, noin 35 % muslimeja ja loput 35 % ovat alkuperäisuskontojen edustajia. Tansanian kanssa vuonna 1964 yhdistyneellä Sansibarin saarella yli 99 % asukkaista on muslimeja. (Central Intelligence Agency 2013.)

KUVIO 2 Afrikan kartta (Google & MapLink 2013)

Inhimillisen kehityksen indeksillä mitattuna Tansania kuuluu maailman nopeimmin kehittyviin maihin, mutta samanaikaisesti se lasketaan silti yhdeksi maailman kehittymättömmistä maista. 75 % tansanialaisista saa yhä elantonsa pienimuotoisesta maanviljelystä sekä metsänhoidosta, mikä on alle 25 % bruttokansantuotteesta. (Ministry for Foreign Affairs of Finland 2013.) Kullan vienti ja turismi kuuluvat nykyään Tansanian tärkeimpiin tulonlähteisiin. Kuitenkin huolimatta siitä, että maan talous on ollut kasvussa ja suuri osa sen ulkomaanvelasta mitätöitiin vuosituhannen alussa, on Tansania silti riippuvainen kansainvälisestä avusta - valtion budjetista noin 40 % on kehitysapurahoitteista. (Suomen YK-liitto 2009.)

Tansanian itsenäistyessä maan viljelyjärjestelmä oli alkeellinen ja ulkomaille vietäviä mineraaleja oli vain muutamia. Tansanian ensimmäinen presidentti Julius Nyerere halusi parantaa tilannetta vuoden 1967 Arushan julistuksella, joka peräänkuulutti Tansanian omavaraisuutta maanviljelysten yhteisömuutoksella sekä tehtaiden, pankkien ja palvelujen valtionomistuksella – toisin sanoen sosialistisella hallinnolla. Järjestelmä kuitenkin kaatui muun muassa riittämättömiin resursseihin ja korruptioon. (British Broadcasting Corporation 2013.) Vuonna 1985 presidentti Nyerere jäi vapaaehtoisesti eläkkeelle huomattuaan, ettei hänen ajamansa sosialistinen hallintojärjestelmä toimi Tansanian eduksi (Mwalimu Julius Kambarage Nyerere – Biography 2013). Hänen seuraajansa Ali Hassan Mwinyi otti taloudessa askeleen liberaalimpaan suuntaan muun muassa nostamalla tuottavuutta ja houkuttelemalla maahan ulkomaisia sijoittajia, ja vuonna 1995 presidentiksi valittu Benjamin Mkapa jatkoi samaa liberaalia linjaa. Tansanian talous onkin kasvanut tasaisesti viime vuosina – vuotuinen noin seitsemän prosentin talouskasvu on yksi parhaista Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. (British Broadcasting Corporation 2013.) Kasvusta huolimatta esimerkiksi ulkomaankauppa on kuitenkin alijäämäistä, ja Tansania on edelleen yksi maailman köyhimmistä maista (Suomen suurlähetystö 2012).

Vaikka sosialistinen järjestelmä osoittautuikin taloudellisesti tehottomaksi, toi se kuitenkin kehitystä muille sektoreille. Esimerkiksi siitä huolimatta, että koulutuksen ulkopuolella on Unicefin (2012) mukaan yhä 1,5 miljoonaa lasta, on peruskoulutusta kuitenkin onnistuttu laajentamaan kohtuullisen hyvin, mikä johtunee osaltaan alakoulun opetuksen maksuttomuudesta. Myös tasa-arvo etenee, mistä osoituksena on

muun muassa se, että tytöt aloittavat koulun nykyään lähes yhtä usein kuin pojat. Rahallisten resurssien puuttuessa koulutus on ollut kulmakivi myös muulle kehitykselle. Lapsikuolemien määrä on vähentynyt kahden viime vuosikymmenen aikana, mikä osaltaan johtuu hygieniavalistuksen lisäämisestä ja terveystalvelujen paranemisesta. (Ulkoasiainministeriö 2013.)

3.1 Vapaaehtoistyö tansanialaisessa kontekstissa

Vapaaehtoissektoria kansainvälisesti vertailevassa keskustelussa on otettu huomioon vapaaehtoistoiminta-käsitteen kontekstuaalisuus. Yeung (2002, 11) viittaa Govaartiin ym. (2001) jotka korostavat, että vapaaehtoistoiminta määrittyy eri maissa ja kulttuureissa enemmän joko henkilöiden, toimintamuotojen ja laajempien kontekstien kautta. Govaart ym. tutkivat vapaaehtoistoimintaa parissakymmenessä maassa ja löysivät yhteisiä elementtejä eri kulttuurien määritelmille vapaaehtoistoinnasta. Kansainvälisesti vapaaehtoistoinnalle on ominaista, että se on palkatonta ja pakottomatonta toimintaa, jota tehdään toisten ihmisten tai yhteisön hyväksi. (Yeung 2002, 11.)

Tansaniassa vapaaehtoisuudella on pitkät perinteet, jotka yltävät aina Iso-Britannian siirtomaavaltaa edeltäneeseen aikakauteen asti. Perinteiden luonne ja laajuus ovat kuitenkin ajan myötä muuttuneet. Tansaniassa toimiville kansalaisjärjestöaktiiveille tehdyissä haastatteluissa kävi ilmi, että nykyään vapaaehtoistyötä on vaikea erottaa palkallisesta työstä. Vapaaehtoistoinnasta on tullut perinteisen vastikkeettoman läheisten auttamisen sijaan palkallista vapaaehtoisuutta. (Manara 2008, 92, 107.) Ihmiset lähtevät innokkaasti mukaan toimintaan mutta kun käy ilmi, ettei työstä maksetakaan, innostus lopahtaa (Mäkelä 2012, 4). Ellei muuta, niin omasta työstä halutaan korvaukseksi ainakin matka-avustus tai ruokaraha. Joissakin tapauksissa voi käydä jopa niin, että vapaaehtoisuuden käsitettä käytetään hyväksi jotta vältetään palkkatyöhön liittyvät säädökset ja maksut. (Manara 2008, 92, 107.)

Varsinaisten tansanialaisten kansalaisjärjestöjen syntyminen ja ulkomaisten järjestöjen hankkeiden yleistyminen ajoittui sosialistisen järjestelmän purkamisen jälkeiseen aikaan, jolloin valtio pyrki hoitamaan enää perustehtäviä ja monien asioiden päätösvalta sekä ohjaus jäivät niin sanotuille vapaille markkinoille. Koska

tansanialainen kansalaisjärjestötoiminta oli vielä lapsen kengissä, miellettiin hankkeet ja järjestöt nimenomaan ulkomaalaisten toiminnaksi. Vielä nykyäänkin monet tansanialaiset ajattelevat järjestöjen ja hankkeiden olevan ulkomaalaisten rahoittamia ja hallinnoimia. Hankkeissa työskentelevien paikallisten joko luullaan saavan korkeaa palkkaa tai hyötyvän muuten taloudellisesti työstään. Kenenkään ei uskota olevan niin yksinkertainen, että työskentelisi palkatta oletettavasti rikkaiden ulkomaalaisten projekteissa ja hankkeissa. (Mäkelä 2012, 3-4.)

Järjestöt auttavat valtiota monesti tehtävissä, joita se ei kykene hoitamaan. Tämän nähdään olevan positiivinen asia, mutta järjestöjen paikallisyhteisöiltä ja valtiolta saama vähäinen tuki ja toiminnan rakenteiden puutteellisuus luovat työskentelylle haasteita. Ellei valtio itse olisi niin riippuvainen ulkomaisesta rahoituksesta, se voisi antaa enemmän tukea paikallisten järjestöjen omavaraisuuden kehitykselle. Monet tansanialaiset myös kokisivat paikallisen järjestötoiminnan enemmän omaksi, jos se ei tukeutuisi niin paljon suoraan ulkomailta tulevaan rahoitukseen. Rakenteet puolestaan varmistaisivat sen, ettei järjestöjen toiminta jäisi kontrolloimattomaksi ja irralliseksi yhteiskunnan muusta toiminnasta. Tämä lisäisi toiminnan läpinäkyvyyttä ja vähentäisi myös järjestökentällä esiintyvää korruptiota ja siitä johtuvaa talkoomoraalin rappeutumista. (Mäkelä 2012, 4.)

Yhtenä syynä vapaaehtoistoiminnan vilpittömän luonteen muutokseen voidaan nähdä työtä vastaan ruokaa tarjonneet avustusohjelmat. Tähän argumenttiin liittyy keskeisesti ajatus siitä, että uudet, etenkin uskontoihin liittyvät ulkomaiset arvot ja toimintatavat muuttivat afrikkalaisia perinteitä. Tärkeää olisikin ymmärtää, ettei kehitystä voida tuoda ulkoapäin, vaan kansalaisten itsensä on toimittava aktiivisesti sitä edistääkseen. Vasta paikallisten resurssien loputtua erilaiset ulkopuoliset tahot voivat tulla apuun, mutta silloinkin vain tukemaan paikallisten omaehtoista vapaaehtoistoimintaa. (Manara 2008, 92, 98.)

3.2 Kigambonin yhteisökeskus

Kigamboni (kuvio 3) on yksi Tansanian suurimman kaupungin Dar es Salaamin kaupunginosista. Dar Es Salamin läpi kulkeva salmi erottaa Kigambonin kaupungin keskustasta jättäen sen ikään kuin omaksi suureksi kyläyhteisökseen. Kigamboni

toimii tällä hetkellä asuinlähionä, mutta kaupunki on suunnitellut alueelle suuria uudistuksia, jotka pitävät sisällään alueen kokonaisvaltaisen muutoksen kohti modernimpaa metropolia (Ministry of Lands, Housing... 2010). Aukkaita Kigambonissa on tällä hetkellä noin 30 000 ja koko Dar Es Salaamin kaupungissa noin neljä miljoonaa (National Bureau of Statistics ym. 2013, 2, 77).

KUVIO 3 Kigambonin alue (Google 2013)

Kigambonin yhteisökeskus (Kigamboni Community Center) sai alkunsa kun neljä kovia kokenutta nuorta tansaniaalaista miestä päätti korvata saamansa avun heitä kasvamaan auttaneelle yhteisölle. Koska apua tarvitsevia nuoria oli paljon, päättivät he perustaa samanlaisen keskuksen, jollaisesta olivat itsekin saaneet apua. Päämääränä tällä keskuksella oli antaa seudun lapsille ja nuorille mahdollisuus kasvaa tasapainoisiksi aikuisiksi. Vuonna 2009 Kigambonin yhteisökeskuksesta tuli virallinen

voittoa tavoittelematon järjestö, joka nykyisin tarjoaa apua ja palveluja sadoille paikallisyhteisön jäsenille. Keskuksen visiona on tavoittaa koko laajalle ulottuva runsaslukuinen paikallisyhteisö. (Kigamboni Community Center 2012.)

Yhteisökeskuksen toiminta nykyisellään koostuu pääasiassa viidestä eri ohjelmasta, jotka ovat koulutus, toiminnan tunnettuuden lisääminen, lahjakkuuksien kehittäminen, ammatillinen opetus ja keskuksen oma yritystoiminta, joka tähtää toiminnan omavaraiseen rahoittamiseen. Näiden ohjelmien sisälle kuuluu lukuisia erilaisia toimintoja, joita ovat esimerkiksi esikouluopetus, englannin kielen opetus, liikkuva kirjasto ja erilaiset tapahtumat, erilaiset harrastetoiminnot kuten tanssi ja draama sekä ammatillinen käsityö- ja akrobatiaopetus. Omavaraista, kestävä rahoittamista toteutetaan mm. myymällä keskuksella tehtyjä käsitöitä, pitämällä akrobatia- ja tanssinäytöksiä sekä tarjoamalla kuljetuspalveluja paikallisella kolmipyöräisellä mopotaksilla eli bajajilla. (Kigamboni Community Center 2012.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyömme tutkimustehtävänä on selvittää haastateltaviemme elämästä sellaisia tekijöitä, jotka ovat tuoneet heidät vapaaehtoisiksi Kigambonin yhteisökeskukselle. Toteuttamalla narratiiviset haastattelut keräsimme haastateltavien elämäntarinat, joita tarkastelemme analyysissä vapaaehtoisuuden näkökulmasta. Tavoitteenamme on tuoda yksilölliset tarinat esille ja kuuluviin. Tarinoista löytyvien kokemusten pohjalta tarkastelemme tutkimuksemme pohdinnassa niitä tekijöitä, jotka mahdollisesti ovat Kigambonin yhteisökeskuksen menestyksekkään toiminnan takana. Näitä johtopäätöksiä peilaamme suomalaisen vapaaehtoistoimintaan pohtien, mitä opittavaa suomalaisella kansalaistoiminnalla voisi yhteisökeskuksen toiminnasta olla.

4.1 Narratiivinen haastattelu

Opinnäytetyömme tutkimusmenetelmänä käytämme narratiivista haastattelua. Narratiivisuuden käsite pohjautuu latinan kielen sanaan *narratio*, joka tarkoittaa tarinaa tai kertomusta ja verbiin *narrare*, joka tarkoittaa kertomista (Heikkinen 2002, 16). Heikkisen (2001, 116) mukaan käsitteelle ei löydy vakiintunutta suomenkielistä nimitystä, mutta jotkut tutkijat - esimerkiksi Hänninen (1999, 16) - käyttävät

narratiivisuudesta suomennosta *tarinallisuus*. Suomenkielinen tutkimuskirjallisuus on kuitenkin yleisesti omaksunut käyttöönsä latinan kielestä englannin kielen kautta johdetut nimitykset narratiivisuus ja narratiivi (engl. *narrativity* = tarinallisuus, *narrative* = tarina, kertomus). Tässä tutkimuksessa käytämme narratiivisuuden käsitettä puhuessamme käyttämästämme tutkimusmenetelmästä, mutta aineiston narratiiveja nimitämme tarinoiksi tai kertomuksiksi.

Narratiivisuuden käsitteellä on tieteellisessä keskustelussa ainakin neljä ulottuvuutta. Yksi narratiivisuuden ulottuvuuksista on sen liittyminen tiiviisti konstruktivistiseen näkemykseen maailmasta, jonka mukaan ihmiset rakentavat tietonsa ja identiteettinsä kertomusten välityksellä. Yhtä suurta, kaikille yhteistä todellisuutta ei siis ole, vaan jokaisella yksilöllä on oma todellisuutensa, joka rakentuu ja muuttuu muotoaan koko ajan niin itse kerrotun tarinan kuin sosiaalisessa vuorovaikutuksessa kuultujen tarinoiden kautta. Tutkimuksessa narratiivisuus siis näkee kertomukset tiedon välittäjänä ja rakentajana. Kertomus voi toisaalta toimia tutkimuksen materiaalina, mutta esimerkiksi tutkimusraportti itsessään voi olla yhdenlaisen kertomuksen tuottamista maailmasta. (Heikkinen 2001, 116,119.)

Toinen narratiivisuuden ulottuvuus on sen käyttö tutkimusaineiston kuvauksena (Heikkinen 2001, 121). Aineisto voi olla mitä tahansa suullista tai kirjallista kerrontaa, esimerkiksi kirjoitettuja tekstejä tai haastatteluita. Haastattelutilanteessa kysymykset esitetään siten, että haastateltavan on niiden avulla mahdollista kertoa tarinansa. (Vuokila-Oikkonen ym. 2001, 91.) Narratiivinen aineisto eroaa numeerisesta aineistosta ja esimerkiksi lyhyistä sanallisista vastauksista siten, että sen jatkokäsittelyssä on tulkinta aina läsnä. Sitä ei voi kategorisoida tai muuntaa yksiselitteisesti numeroiksi. (Heikkinen 2001, 122.)

Narratiivisuuden kolmas ulottuvuus liittyy tutkimusaineiston analyysiin. Ei ole olemassa vain yhtä tapaa lukea tutkimusaineistoa narratiivisesti, mutta esimerkiksi Polkinghornen (1995) mukaan on olemassa kaksi tapaa analysoida narratiivista aineistoa. *Narratiivisessa analyysissä* pyritään aineiston kertomusten perusteella luomaan uusi kertomus. Tässä uudessa kertomuksessa tuodaan esiin aineiston keskeisiä teemoja. *Narratiivien analyysi* ei puolestaan pyri synteesiin, vaan keskittyy aineiston jokaiseen kertomukseen erikseen. Tällöin analyysiin kuuluu kertomusten

jakaminen luokkiin esimerkiksi tapaustyyppien ja metaforien avulla. (Heikkinen 2001, 122.)

Neljäs ulottuvuus viittaa narratiivien käyttöön ammatillisena työvälineenä. Narratiivien käytäntöön soveltaminen perustuu usein ajatukseen siitä, että postmodernissa yhteiskunnassa yksilö rakentaa identiteettiään jatkuvasti uudelleen kertomusten välityksellä. Kenties yleisimmin tätä käytetään psykoterapiassa, jossa asiakkaan usein vääristyneen minäkertomuksen tilalle pyritään rakentamaan uusi ja eheämpi kertomus. Tutkimustilanteessa narratiivien käyttäminen tutkimusvälineenä poikkeaa kuitenkin niiden käytöstä ammatillisena työvälineenä. Esimerkiksi terapiassa tärkeää on tarinan toimiminen halutulla tavalla, kun taas tutkimuksen päämääränä on tuottaa totuudellista tietoa. (Heikkinen 2001, 125–126.)

Vuokila-Oikkonen ym. (2001, 84) viittaavat Hatchiin ja Wisniewskiin (1995), joiden mukaan tietämisen subjektiivisuus on keskeisin ero perinteisen laadullisen tutkimuksen ja narratiivisen tutkimuksen välillä. Yleistävään tai objektiiviseen tietoon pyrkimisen sijasta narratiivisen tutkimuksen tavoitteena on löytää paikallista, henkilökohtaista ja subjektiivista tietoa. Juuri subjektiivisuus tekee tiedosta lukijalle uskottavampaa, ja narratiivisuudessa tarinan samastuttavuus auttaa lukijaa kehittämään omaa maailmankuvaansa (Heikkinen 2002, 25). Perinteisen, modernistisen tiedonkäsityksen edustajat suhtautuvat kriittisesti subjektiivisen tiedon totuudellisuuteen ja luotettavuuteen, mutta esimerkiksi Töttö (1999, 12) vastaa kritiikkiin sanoen ”subjektiivisen” kuvauksen palvelevan objektiivisuuden tavoittelua näennäisen objektiivista kuvausta paremmin.

Luotettavuuden lisäksi perinteisen laadullisen tutkimuksen kannattajat suhtautuvat narratiivisuuteen epäilevästi siksi, ettei se edusta modernia käsitystä arvovapaasta, ”puhtaasta” tiedosta. Perinteinen laadullinen tutkimus pyrkii tuottamaan tietoa, joka on riisuttu kaikkien kontekstien vaikutuksesta. Tällöin esimerkiksi haastateltavan taustalla, kulttuurilla ja asuinpaikalla ei nähdä olevan merkitystä tutkimuksessa saatavan tiedon kannalta. Myös tutkija nähdään objektiivisena ja puolueettomana tarkkailijana. Postmoderni, narratiivinen tapa taas käsittää tiedon kontekstuaalisena eli aikaan, paikkaan ja sosiaaliseen kenttään sidottuna. Tietoa ei siis voi erottaa tietämisen subjektista. (Heikkinen 2001, 120.)

Omassa tutkimuksessamme koimme perustelluksi käyttää menetelmänä narratiivista haastattelua, sillä aineiston kerääminen tapahtui niin yhteiskunnallisesti kuin kulttuurisesti sellaisessa kontekstissa, joka eroaa merkittävästi omastamme. Kun tutkimusta tehdään siinä kontekstissa missä tutkittava ilmiö tapahtuu tai konteksti on joka tapauksessa jollain tavalla mukana tutkimuksessa, on narratiivisen lähestymistavan käyttö perusteltua. (Vuokila-Oikonen ym. 2001, 85.) Tutkimuksessamme kontekstuaalisuus on olennaisesti läsnä, koska tutkimus kohdistuu juuri tietyssä kulttuurisessa ympäristössä ja tiettyjen ehtojen vallitessa toimiviin ihmisiin, ja narratiivisuuden avulla kerromme lukijalle sellaisia asioita, joita kontekstittomasta ja historiattomasta analyysistä ei löydy (Tiihonen 2005, 204). Pyrkimyksemme ei ole yleistää kyseessä olevaa ilmiötä, vaan ymmärtää yksilöiden sisäisen maailman kokemuksia ja konkreettisia tapahtumia (Vuokila-Oikonen ym. 2001, 85).

Narratiivisen menetelmän käyttö kunnioittaa kohdettaan enemmän kuin perinteinen kyselytutkimus tai teemahaastattelu myös sikäli, että Hyvärisen (1994) mukaan hierarkkisuus tutkijan ja haastateltavan välillä vähenee. Hierarkkisuus vähenee, kun keskustelun pohjana on haastateltavan oma tapa jäsentää elämäänsä ja antaa tapahtumille merkityksiä tutkijan etukäteen päättämien teemojen sijaan. (Jokiranta 2003, 46.) Omassa työssämme perustelemme narratiivista menetelmävalintaa myös sillä, että emme tunne perusteellisesti kulttuuria, jossa tutkimusta teemme. Siksi esimerkiksi teemahaastattelun teemojen määrittely ennalta olisi hyvin vaikeaa. Pahimmassa tapauksessa jäisimme teemahaastattelun kanssa niin sanotusti tyhjin käsin, kun valitsemamme teemat eivät vastaisi haastateltavien todellisuutta. Aineistosta voisi jäädä myös jotakin olennaista pois, koska haastateltavien itsensä lisäksi merkityksiä asioille antaa myös heitä ympäröivä kulttuuri (Kujala 2007, 14).

Narratiivisen tutkimuksen totuudellisuudesta voimme sanoa, että mielestämme totuus liikkuu sekä suuremmasta tarinasta pienempään että toisinpäin. Yhden ihmisen pieni tarina on siis yhtä totta kuin globaali koko maailman suuri tarina ja suhteutuu siihen jollakin tavalla. Suuri tarina taas vaikuttaa väistämättä siihen, millaiseksi yksittäinen yhden ihmisen tarina muodostuu. Vaikka narratiivinen tieto ei ole välttämättä yleistettävää, se on silti samastuttavaa. Tutkimuksen tekijällä ja siihen osallistujilla on paljon vastuuta, mutta narratiivinen tutkimuraportti antaa vastuuta myös lukijalleen.

Tutkimukseen osallistujilla on vastuu uskaltaa jakaa omia kokemuksiaan. Tutkijan tulee luoda turvalliset edellytykset kyseisten kokemusten jakamiselle ja välittää kokemukset niitä muuttamatta lukijalle. Lukijalta puolestaan vaaditaan tietynlaista herkkyyttä ottaa tutkijan tarjoama tieto vastaan. Narratiivisen tutkimuksen lukemiseen tarvitaan analyyttisen tarkastelun lisäksi myös tunneherkkyyttä ja kontekstuaalista ymmärrystä.

4.2 Aineiston keruu

Tutkimuksemme vaati tutkimusmatkan Kigambonin yhteisökeskukselle Tansaniaan. Matka ajoittui touko-heinäkuulle 2013. Tutkimuksemme kohde on vapaaehtoisuus ja kohdejoukkona ovat Kigambonin yhteisökeskuksen viisi paikallista vapaaehtoista. Haastateltaviksemme valikoitui kolme täysipäiväistä ja kaksi osa-aikaista vapaaehtoista. Päädyimme näihin haastateltaviin, koska heillä oli riittävä englanninkielen taito, he suostuivat jakamaan tarinansa ja he olivat keskenään hyvin erilaisia vapaaehtoisia. Haastateltavat olivat meille tuttuja, sillä teimme myös vapaaehtoistyötä heidän kanssaan.

Käytännössä haastattelujemme aika ja paikka sovittiin haastateltavan kanssa noin viikkoa ennen haastattelua. Haastattelupaikaksi soveltuvia hiljaisia ympäristöjä oli vaikea löytää, mutta onnistuimme kuitenkin löytämään yksityisyyden kannalta sopivat tilat. Ympäristön ääniin oli vaikeampi vaikuttaa, mutta nauhurin oikeanlaisella sijoittamisella nauhoituksesta tuli litteroinnin kannalta riittävän hyvälaatuinen. Kaksi haastattelusta tehtiin haastateltavien kotona, kaksi Janitan isäntäperheen luona ja yksi yhteisökeskuksella. Haastateltavista yksi oli nainen ja loput neljä miehiä. Tutkimuksemme kohdejoukon sukupuolijakauma on havainnollinen esimerkki myös yhteisökeskuksen paikallisten vapaaehtoisten naisten ja miesten määrän suhteesta – miehiä on vapaaehtoisina huomattavasti enemmän kuin naisia.

Haastatteluiden tarkoitus ja tavoite kerrottiin haastateltaville kertaalleen jo haastatteluja sovittaessa, mutta kertosimme nämä vielä haastattelujen aluksi. Silloin kerroimme enemmän myös haastattelussa käytettävästä narratiivisesta menetelmästä, ja pyysimme haastateltavaa kertomaan tarinansa vapaasti. Korostimme, että hän saa kertoa meille niitä asioita, jotka itse kokee mainitsemisen arvoisiksi. Olimme

kuitenkin varautuneet haastatteluihin lisäkysymyksillä, jotka olivatkin hyödyksi, sillä haastateltavien omaksuma käsitys haastatteluista vaikutti olevan melko vahvasti perinteinen kysymys-vastaus-tyyppinen. Osa haastateltavista koki helpommaksi kertoa elämästään kysymysten avulla osa-alue kerrallaan mutta painotimme myös, ettei mihinkään kysymykseen ollut pakko vastata. Ruusuvuoren ja Tiittulan (2005) mukaan haastatteluaineistojen monimuotoisuus vaikuttaa niiden kerronnallisen luonteen löytymiseen. Omissa haastatteluissamme tämä näkyi siten, että osassa niistä minämuotoinen kerronta on pidemmissä jaksoissa, kun taas toisissa kerrontaa tauottavat tarkentavat kysymykset. (Aaltonen & Leimumäki 2010, 119.)

Kun tutkimusta tehdään ulkomailla, liittyy siihen aina paljon kulttuurista pohdintaa. Tutkijan tulee tuntea kohteena olevaa kulttuuria ja yhteiskuntaa riittävästi, ettei tulisi tulkinneeksi havaintojaan liikaa omasta kulttuurista käsin. Toisaalta täytyy myös muistaa, että kaikki kulttuurien väliset erot eivät ole aina tutkimuksen kannalta oleellisia. Kaikki tutkijan omasta kulttuurista poikkeava ei välttämättä edes juonnu kulttuurista, vaan kyseessä voivat olla myös yksilölliset erot haastateltavien välillä. Tehdessään havaintoja aineistosta tutkijan tulee varoa yli- ja alitulkintaa. Yhtäältä kulttuurin ulkopuolisella tutkijalla on mahdollisuus havaita sellaisia asioita, joita kyseisessä kulttuurissa elävät eivät tiedosta, mutta toisaalta hän saattaa tietämättömyyttään päätyä tekemään riittämättömiä tulkintoja. (Pietilä 2010, 419–420.)

Huomion arvoista on myös, että vaikka tutkimuksen varsinaisena aineistona ovat haastattelulitterat, sen tulkintaan vaikuttavat myös tutkijan muistissa olevat haastattelutilanteet. Esimerkiksi litteroiden ulkopuolelle jääneet, mutta haastattelutilanteisiin sisältyneet nonverbaalinen viestintä ja yleinen tunnelma kertovat vuorovaikutuksesta eri kulttuurien edustajien välillä. On oleellista pohtia, saako ulkomaalainen tutkija erilaisia vastauksia kuin paikallinen ja miten tämä vaikuttaa aineiston luotettavuuteen ja tulkintaan. Siihen, mitä haastateltavat olettavat ulkomaalaisen tutkijan ajattelutavoista, mielipiteistä ja arvoista, voi liittyä kansallisia ylemmyyden tai alemmuuden tunteita. Tämä vertailuasema syntyy usein huomaamattomasti, ja siksi sen tiedostaminen suorien ja epäsuorien viestien avulla onkin analyysin kannalta tärkeää. (Pietilä 2010, 415–417.)

Meidän tutkimuksessamme Pietilän (2010) tekemät huomiot ovat olleet vahvasti läsnä. Koska narratiivisen menetelmän ensisijainen kiinnostus on yksilön kokemus, on analyysimme lähtenyt yksilöstä. Kulttuuri ei siis ole ollut ensisijainen kriteeri, jolla tarinoita on tulkittu, mutta sen vaikutus on otettu huomioon monin tavoin. Tutkimusmatkan aluksi emme hypänneet suoraan haastatteluihin, vaan asumalla isäntäperheissä ja tekemällä itse vapaaehtoistyötä yhteisökeskuksella tutustuimme paremmin siellä työskenteleviin ihmisiin ja paikan toimintatapoihin. Sitä kautta aloimme päästä sisälle sekä tansanialaiseen että yhteisökeskuksella vallitsevaan kulttuuriin. Haastateltavien tarinoita lukiessamme olemme monta kertaa löytäneet itsemme keskustelemasta kulttuurin vaikutuksia niiden tiettyihin kohtiin. Näissä tilanteissa olemme toistuvasti palauttaneet mieliimme itse haastattelutilanteet ja käyttäneet tulkinnoissa apunamme esimerkiksi muistikuvia nonverbaalisesta viestinnästä.

Mitä rooleihin tai vertailuasetelmiin tulee, olemme kokeneet että meille on puhuttu kuin vertaisille tai että meitä kohtaan on koettu lievää alemmuutta. Vertaisuuden tunnetta ovat luultavasti vahvistaneet työoveruus ja muu yhteinen arki. Mahdollisia syitä alemmuuden tunteisiin ovat voineet olla ihonväri, kielitaito, edustamamme länsimaalainen kulttuuri tai se, että tekemämme tutkimus nähtiin tärkeänä ja kunnioitusta herättävänä tehtävänä. Alemmuuden tunteet näkyivät lähinnä ajoittaisena ylikorostuneena nöyryytenä ja kohteliaisuutena. Toisten tarinoiden kohdalla tätä ilmeni enemmän ja toisten kohdalla ei juuri lainkaan. Emme tuo vertailuasetelmia enää erikseen tarinoiden yhteydessä esille, mutta olemme kuitenkin asian analyysiä tehdessämme huomioineet. Kun tehdään narratiivien analyysiä, johon liittyy väistämättä paljon tulkintaa, ei toki koskaan voi olla täysin varma tutkijan tulkintojen oikeellisuudesta. Olemme kuitenkin ottaneet tutkimuksessamme kattavasti huomioon analyysiin vaikuttavia eri tekijöitä ja tiedostaneet niitä opinnäytetyöprosessiin suhteutettuna mielestämme riittävän määrän.

4.3 Aineisto ja analyysi

Käyttämällä narratiivisia haastatteluja keräsimme haastateltavien elämäntarinoita. Englanninkieliset haastattelut litteroimme tekstiaineistoksi, jota kertyi yhteensä 64 sivua. Analysoimme tätä aineistoa narratiivien analyysimenetelmällä. Analysoimme

siis jokaista tarinaa erikseen, emmekä edes yritä muodostaa yhtä yhteistä tarinaa. Pyrimme selvittämään jokaisen haastateltavan elämästä sellaisia tekijöitä, jotka ovat tuoneet heidät vapaaehtoisiksi Kigambonin yhteisökeskukselle. Vieraasta kulttuurista tulevana meidän on tavallaan röyhkeää mennä vain kysymään tiettyjä yksityiskohtaisia kysymyksiä – olemme kiinnostuneita kokonaisemmasta tarinasta.

Analyysi tulee aloittaa tutustumalla haastatteluaineistoon. Tällä tavoin tutkija hahmottaa kokonaisuuden ja osaa tehdä siitä aineiston kannalta oleellisia nostoja. Kun kyseessä on vieraskielinen aineisto, täytyy ennen varsinaisen analyysin aloittamista hahmottaa myös, missä osuuksissa esimerkiksi puheen sisällön ja muodon ymmärtäminen on vaikeaa. (Pietilä 2010, 413.) Luimme oman tutkimuksemme aineiston läpi moneen otteeseen ennen kuin ryhdyimme tekemään tarkempaa analyysiä. Aluksi luimme valmiita litteroituja kumpikin tahollamme, minkä jälkeen keskustelimme niistä tarina kerrallaan. Tämän jälkeen kävimme aineiston läpi vielä kertaalleen ennen varsinaisen analyysin tekemistä. Analyysissä meidän keskinäiset keskustelumme olivat tärkeässä roolissa. Yhdistyväthän analyysissä sekä kertojan ääni, taustateoria että kahden eri tutkijan tulkinnat. (Kujala 2007, 27.)

Narratiivisella tutkimuksella ei ole yhtä tiettyä vakiintunutta tapaa tehdä analyysiä. Tutkimustehtävämme asettelu mahdollistaa erilaisten analyttisten välineiden soveltamisen tutkimusaineistoomme. Kertomusmuotoisen aineiston sisällön monipuolisuus edellyttää tutkijalta erilaisten analyysitapojen tuntemista ja soveltamista. (Hyvärinen 2010, 90). Meidän analyysitapamme on aineistolähtöinen narratiivien analyysi. Aineistolähtöisyys tarkoittaa sitä, että aineisto ohjaa käyttämäämme teoriaa. Toisin sanoen keräsimme tarinat ensin ilman ennakkoodotuksia, minkä jälkeen analyysin tukena oleva teoria löysi lopullisen muotonsa. Esimerkiksi Hännisen (2000) ajatuksia mukaillen aikaisempi teoria ei siis jäsennä ihmisten merkityksenantotapaa, koska kyse on henkilökohtaisesta kokemuksesta. Myöskään tutkimussuunnitelmamme ei ole ollut kiveen hakattu, koska tutkimustehtävää on täytynyt muokata matkan varrella. (Timonen 2009, 44, 46.) Olemme siis toimineet tutkimuksessamme aineiston ehdoilla.

Meidän tutkimuksessamme analyysin narratiivisuus tarkoittaa sitä, että pyrimme välittämään alkuperäisen kertomuksen mahdollisimman tarkasti lukijalle kuten myös

Hänninen (1999) suosittelee. Tällöin lukija pystyy arvioimaan tarinoista tekemiemme tulkintojen luotettavuutta. Kuten Hyvärinen (1998a) kehottaa tekemään, myös me tarkastelemme kertomuksia asettamamme tutkimusongelman valossa – eli analyysin perimmäinen kysymys on aina, miten kertojien meille jakamat asiat liittyvät heidän vapaaehtoisuuteensa. Analyysin edetessä huomasimme tarinoiden käännekohdat tärkeimmiksi asioiksi kokemuksen tulkinnan kannalta ja keskityimme ensisijaisesti niihin. Juuri elämän käännekohdat vaikuttavat muovanneen haastateltavien asenteita, ajatuksia ja elämäntilanteita siten, että he ovat suuntautuneet kohti vapaaehtoisuutta. (Timonen 2009, 45, 48.) Tarkoitamme käännekohdilla ensisijaisesti sisäisiä muutoksia, tapahtumia tai oivalluksia, jotka ovat vaikuttaneet merkittävästi yksilön ajatteluun, asenteisiin ja valintoihin. Myös ulkoisten tekijöiden ohjaamat, omasta valinnasta riippumattomat muutokset ja tapahtumat elämässä johtavat usein sisäisiin muutoksiin.

4.4 Tutkimuksen etiikka

Kaikessa tutkimuksessa on aina otettava huomioon eettinen näkökulma. Vaikka tutkimusetiikka harvoin on mustavalkoisen yksiselitteistä, niin joitain perussääntöjä on olemassa. Tutkijan on huolehdittava siitä, että tutkimukseen osallistujat tietävät osallistumisen olevan vapaaehtoista. Heidän tulee myös tietää, että he voivat keskeyttää osallistumisensa missä vaiheessa tutkimusta tahansa. Osallistujien tulee olla perillä kaikesta tutkimukseen liittyvästä, kuten sen tekijästä, nimestä ja tarkoituksesta. Tutkijan vastuulla on myös säilyttää tutkimukseen osallistujien anonymiteetti koko tutkimusprosessin ajan. Nimiä, asuinpaikkoja tai muita osallistujien henkilötietoja ei saa paljastaa. (Vuokila-Oikonen ym. 2001, 93.)

Vaikka teimme osallistujille useaan otteeseen selväksi mitä tutkimuksemme osallistuminen tarkoittaa, on silti aina mahdollista, että jotakin jäi ymmärtämättä. Tässä asiassa kulttuurilla voi olla jälleen suuri merkitys, sillä käsitykset tutkimuksesta voivat olla erilaisia kulttuurien välillä. Myös kielellä on asioiden ymmärtämisessä luonnollisesti merkitystä, sillä viestintä tapahtui englanniksi, joka ei ollut kummankaan osapuolen äidinkieli. Tämä saattoi vaikuttaa käsityksiin tutkimuksemme luonteesta. Myös käyttämämme narratiivinen haastattelumenetelmä oli tutkimukseen osallistujille uusi. Vaikka itse koemme, että suurimmaksi osaksi epäselvyyksiä ei ollut

ja haastateltavat halusivat vilpittömästi osallistua tutkimukseen, niin joihinkin kysymyksiin ei voi saada täysin varmoja vastauksia. Oliko kyseessä kilttien ihmisten palvelus tai vaihtokauppa tekemästämme vapaaehtoistyöstä? Tämä kaikkiin tutkimuksiin sisältyvä eettinen epävarmuus kenties korostuu kulttuurien välisessä tutkimuksessa ja se täytyy tiedostaa, mutta sen vangiksi ei pidä jäädä.

Tutkimuksen etiikkaan liittyy myös pohdinta siitä, kuka kerättyä tietoa käyttää, mihin tarkoitukseen ja kenelle se suunnataan. Onko epäreilua, että me menemme täysin erilaiseen kulttuuriin keräämään näinkin henkilökohtaista tietoa, minkä jälkeen lähdemme pois? Onko myöskään oikein tuottaa tutkimusraportti kielellä, jota haastateltavat itse eivät edes ymmärrä (Pekkala 2003, 101)? Kuten jo aiemmin mainitsimme, haastateltavat ovat olleet tietoisia tutkimuksemme luonteesta ja ilmaisseet vilpittömän halunsa jakaa tarinansa ja siten auttaa meitä pääsemään opinnäytetyömme tavoitteisiin. Haastateltavat ovat ylpeitä yhteisökeskuksestaan ja haluavat jakaa hyviä käytäntöjään ja omia kokemuksiaan vapaaehtoisuudesta myös muille. Kielikysymyksen olemme ratkaisseet siten, että tuotamme tulososiosta myös englanninkielisen, Kigambonin yhteisökeskusta hyödyttävän version.

Tutkimusta tehdessä eettinen pohdinta alkaa jo valitessa tutkimuksen aihetta, näkökulmaa ja tutkimusmenetelmää. Tutkimusmenetelmä määrittelee ehdot tiedon tuottamiselle. Aihe -ja näkökulmavalinta puolestaan kertovat siitä, millaisella tiedostetulla tai tiedostamattomalla asenteella aihetta lähestytään. (Pekkala 2003, 104.) Esimerkiksi omassa tutkimuksessamme narratiivisen tutkimusmenetelmän valinta kertoo asenteestamme tutkimukseen – koemme, että subjektiivinen kokemus on tärkeää. Omalla menetelmävalinnallamme olemme myös pyrkinet kunnioittamaan sitä kulttuuria, jossa tutkimusta teemme. Vapaasti kertoen haastateltava saattaa jakaa elämästään sellaisia seikkoja, jotka jäisivät esimerkiksi teemahaastattelussa pois. Tällaisia asioita voivat olla vaikkapa juuri kulttuuriin liittyvät asiat.

5 VAPAAEHTOISUUDEN TARINAT

Tämä luku muodostuu viidestä alaluvusta, joista jokainen sisältää yhden tarinan. Tarinoiden sisältö rakentuu kerronnan, pohdiskelevan analyysin ja teorian vuoropuhelusta. Kerronnan tueksi on lisätty suoria lainauksia haastateltavien

tarinoista. Lainaukset ovat kursivoituina haastattelukielellä eli englanniksi. Päädyimme tähän ratkaisuun, sillä halusimme säilyttää kerronnan alkuperäisen asiayhteyden sekä kertojien oman äänen. Jättämällä lainaukset suomentamatta koemme, että lukija pääsee lähemmäksi itse tarinaa ja sen kertojaa.

5.1 Oman tien kulkijan tarina

Oman tien kulkijan tarinasta on eroteltavissa kolme eri käännekohtaa, joista ensimmäinen on oman akrobaattisen lahjakkuuden löytäminen. Oma lahjakkuus ja sitä kautta saatu itsevarmuus sekä päämäärätietoisuus ovat määrittäneet haastateltavan elämää lapsesta saakka. Haastateltava halusi toteuttaa unelmiaan lahjakkuutensa avulla, mutta hänen vanhempansa olivat kuitenkin ajatusta vastaan. Haastateltava ajautuikin riitoihin vanhempiensa kanssa ja lähti pois kotoa harjoitellakseen akrobatiaa kokopäiväisesti. Vanhemmat halusivat haastateltavan takaisin perheen luo, mutta haastateltava eli noin puoli vuotta kadulla ennen kuin vanhemmat taipuivat hänen tahtoonsa harrastaa akrobatiaa ja haastateltava suostui palaamaan kotiin. Koulun sijainnin sekä ajanpuutteen vuoksi koulunkäynnin ja akrobatian yhteensovittaminen oli kuitenkin hankalaa ja aiheutti edelleen perheen sisäisiä ristiriitoja. Haastateltava päättikin jättää koulun kesken aloitettuaan yläkoulun ja siirtyi täysipäiväisesti kehittämään taitojaan.

-- I had this talent doing acrobat. Since I was four years old and I was like really like it but I was like fighting with my parents – Because they feel like they thought it is really dangerous. – They were trying to stop me to do it but I was really angry for that. Then when I was class five I decided left at home and go on the street.

Haastateltava elää kulttuurissa, jossa vanhempia kunnioitetaan ja perheen merkitys on suuri joten haastateltavan kapinahenkisyys herättää kysymyksiä. Lukuun ottamatta akrobatiaa koskevia näkemyseroja vanhempien kanssa haastateltava ei tuo esille muita perheensisäisiä ongelmia tai ristiriitoja. Haastateltavan kertoman perusteella voidaan myös päätellä, että perhe on ollut hyvin toimeentuleva. Voidaan siis olettaa, että haastateltavalla on ollut perusturvallinen lapsuus – vanhemmat ovat pysyneet yhdessä ja halunneet tarjota lapsilleen koulunkäyntimahdollisuuden. Turvallinen

kasvu ympäristö on todennäköisesti kasvattanut haastateltavan itseluottamusta ja sitä kautta päättäväisyyttä ja päämäärätietoisuutta. Itsevarmana ja päämäärätietoisena ihmisenä haastateltava on noussut vanhempiensa odotuksia vastaan ja hän on uskaltanut tavoitella omia unelmiaan.

Maslowin (1987) tarvehierarkia käsittelee ihmisen motivaatiota tarpeiden tyydyttämisen näkökulmasta. Teorian mukaan ihmisen tarpeet järjestyvät hierarkisesti seuraavaan järjestykseen alimmasta ylimpään: fysiologiset tarpeet, turvallisuuden tarpeet, yhteenkuuluvuuden ja rakkauden tarpeet, arvonannon tarpeet ja itsensä toteuttamisen tarpeet. Maslowin mukaan ihmisen motivaatio perustuu sille, että kun alemman tason tarpeet on tyydytetty, voidaan tavoitella seuraavan tason tarpeiden tyydyttämistä. Haastateltavan lapsuuden kasvu ympäristö näyttää mahdollistaneen kaikkien tarpeiden tyydyttymisen ylittä tarvetta lukuun ottamatta. Ehkä tämä selittää sen, miksi haastateltava on riskeerannut siihenastisen turvallisen elämänsä ja ollut valmis vaihtamaan sen jatkuvaan epävarmuuteen. Hänellä on ollut voimakas tarve toteuttaa itseään ja siten tyydyttää ylimmän tason tarpeitaan. On myös huomattava että Maslowin teoriassa ihmisillä, joilla jokin tietty tarve on tullut aina täytetyksi, on itse asiassa parhaat valmiudet sietää puutetta kyseisen tarpeen kohdalla tulevaisuudessa. (Maslow 1987, 15–23.)

Haastateltava harjoitteli eri ammattilaisten ohjauksessa ja toimi kiertävänä esiintyjänä aina Aasiaa myöten kunnes kaverin ehdotuksesta päätti lähteä mukaan vapaaehtoistoimintaan, josta muotoutui myöhemmin Kigambonin yhteisökeskus. Keskuksella hän opetti lapsille ja nuorille akrobatiaa. Vaikka haastateltavalla oli ollut jo pienestä pitäen tahto toteuttaa akrobaattista lahjakkuuttaan oman, itse ohjaamansa ryhmän kanssa, tajusi hän yhteisökeskuksella työskennellessään voivansa antaa saman mahdollisuuden myös muille. Haastateltava halusi auttaa kaikkia lapsia ja nuoria löytämään omat lahjakkuutensa.

-- I know everyone choose his or her life to live. – You have to choose yourself. – to find that everyone has a talent. Everyone has something to do. No matter he or she disabled, she is like...They didn't go to school or whatever, they really have something to show up. So, opportunity. That's something very big to me. To give people opportunity.

Vaikka haastateltavan elämän punainen lanka näyttää olevan oma lahjakkuus ei se yksinään riitä, vaan vähintään yhtä voimakkaana eteenpäin vievänä voimana – eli tarinan toisena kantavana käännekohtana – on lahjakkuuden pohjalta syntynyt visio. Haastattelun pohjalta voidaan olettaa, että nämä kaksi tukevat toinen toistaan. Haastateltavalla on vahva visio siitä, mitä hän haluaa elämällään tehdä. Oman lahjakkuuden hyödyntämisestä vapaaehtoistyössä motivoivat sen avulla saavutettavat päämäärät. Päämäärät eivät kuitenkaan rajoitu haastateltavan henkilökohtaisen elämän edistämiseen vaan koko yhteisön hyvinvointia kehittäviin päämääriin. Haastateltavalla on sisäinen halu auttaa ja hän kokee oman yhteisönsä auttamisen velvollisuutena, mutta ei kuitenkaan negatiivisessa mielessä vaan ennemminkin kunniatehtävänä.

-- I have a dream to start my own company. It's gonna be like social entrepreneurship. It's all about helping people, people who has a talent. And, umm, I'd still like to work with community through KCC. I'm not gonna leave KCC. --

-- So what should I do to be friend with everyone and to help others. To reach goals. And I realized that no one will come from the sky to help my community. It's my responsibility.

Aikaisemmin esittelemässämme timanttimallassa toimme ilmi, että vapaaehtoisuuden eri ulottuvuuksien jatkumot ovat katkeamattomia. Ulottuvuudet eivät ole siis irrallisia tai ristiriidassa keskenään vaan esimerkiksi antamisen ja saamisen ulottuvuudet kuvaavat näitä yksilön molempia puolia. (Yeung 2004, ks. luku 2.4.) Haastateltavan tavoitteissa tulee esille molemmat edellä mainitut ulottuvuudet – henkilökohtaisen elämän edistäminen ja yhteisön hyvinvoinnin kehittäminen. Timanttimalin muista ulottuvuuksista tulee tässä tarinassa ilmi myös etäisyyden ja läheisyyden ulottuvuudet, joihin kuuluu muun muassa tunne yhteisöllisyydestä ja yhteenkuuluvuudesta sekä sosiaalinen kanssakäyminen (Yeung 2004, ks. luku 2.4). Haastateltava mainitsee toistuvasti ystävien ja yhteisöllisyyden merkityksen, joista muodostuu tarinan kolmas käännekohta. Vaikka hän tunnustaa rahan tärkeyden, rikkaudet eivät kuitenkaan ole hänen päämääränsä vaan ystävyys ja yhteenkuuluvuuden tunne.

-- And the aim...I don't wanna be rich. I want to have like a normal person, if I had like one car, one house...Pretty enough for me.

-- So people are happy to be there. Even myself once I'm here [at home], I'm always thinking about going to KCC. — People like to be there. And to be with people that you love, you like, it's better than having money in your pocket.

-- It's not all about the money. It's all about friendship and helping other people.—

Yhteisöllisyys on olennainen osa kulttuuria, jossa haastateltava elää. Kuten jo aikaisemmin toimme ilmi, Tansania on köyhä maa. Tästä syystä yhteisöllisyys korostuu, sillä valtiollisen sosiaaliturvan puuttuessa ihmisten on selviytyäkseen pidettävä toisistaan huolta. Koska ihmiset elävät olosuhteissa, joissa aika menee lähinnä perustarpeiden tyydyttämiseen, jää heille myös aikaa sosiaaliseen kanssakäymiseen. Ruuskasen (2001) mukaan yhteisön sisäistä sosiaalista vuorovaikutusta edistävät muun muassa luottamus ja sosiaaliset verkostot. Nämä tehostavat yhteisöjen toimintakykyä ja yksilöiden tavoitteiden toteutumista. (Harju 2003, 61.) Tällainen sosiaalinen rakenne näkyy haastateltavan elämäntavassa, mutta tarinasta ei käy ilmi onko rakenne tiedostettu tai tiedostamaton.

Haastateltavan elämän kolme edellä mainittua käännekohtaa nivoutuvat tiiviisti yhteen. Oman lahjakkuuden löytymisen avulla saavutettu itseluottamus on auttanut haastateltavaa sitoutumaan pitkäjänteisesti omien päämäärien saavuttamiseen. Ehkä juuri siksi hän pystyy sitoutumaan myös täysipäiväisesti tekemäänsä vapaaehtoistyöhön. Kiinnittyminen erilaisiin työ- tai vapaa-ajanyhteisöihin on oletettavasti helpompaa, jos ihmisellä on tarjota kyseiselle yhteisölle jotakin konkreettista osaamista kuten tässä tapauksessa akrobaattista osaamista. Haastateltavan tarinassa akrobatia tarjoaa keinon vapaaehtoistyöhön kiinnittymiseen ja visio ja päämäärät tarjoavat keinon pitkäjänteiseen työhön sitoutumiseen.

5.2 Identiteetin tarina

-- since I was kinda young, I just wanted to live and work with my community --

Haastateltavalla on ollut lapsesta saakka halu auttaa ja korjata epäkohtia omassa yhteisössään. Hänen lapsuudenunelmansa oli olla lakimies ja auttaa köyhiä. Haastateltava varttui ympäristössä, jossa näki ja koki köyhyyden tuomaa ahdinkoa, epäoikeudenmukaisuutta ja rajattuja mahdollisuuksia. Hänellä oli vaikeuksia muun muassa koulunkäynnin kanssa, sillä pitkät koulumatkat ja niistä johtuvat ylipitkät koulupäivät hankaloittivat opiskeluun keskittymistä. Haastateltava joutui myös muutamaa otteeseen vaihtamaan koulua, mutta asettuminen Kigamboniin helpotti hänen koulunkäyntiään. Suoritettuaan peruskoulun haastateltava työskenteli vajaan vuoden verran ravintolassa ja etsi paikkaansa yhteiskunnassa. Vietettyään peruskoulun jälkeen kaksi välivuotta haastateltava meni yhteisökeskukselle, josta oli yläkoulun aikaan saanut tukea opintoihinsa. Tällä kertaa hän tutustui tarkemmin keskuksen toimintaperiaatteisiin ja innostui siellä tehtävästä vapaaehtoisesta opetustyöstä. Haastateltava alkoi tehdä vapaaehtoistyötä keskuksella opettamalla esi- ja alakoululaisille matematiikkaa ja englantia. Nyt noin kolmen keskuksella vapaaehtoisena viettämänsä vuoden jälkeen hänen toimenkuvansa on laajentunut ja hän vastaa keskuksen toimistosta, varastosta ja koko opetustoiminnasta.

Lapsuuden unelma lakimiehenä toimimisesta on jäänyt toteutumatta, mutta haastateltava kokee silti saavuttaneensa päämääränsä yhteisönsä auttamisesta. Hän toteuttaa unelmaansa yhteisökeskuksella tekemänsä vapaaehtoistyön kautta. Haastateltava kannustaa lapsia ja nuoria löytämään omat lahjakkuutensa ja antaa heille mahdollisuuden koulutukseen. Hän on onnellinen saadessaan auttaa muita pääsemään elämässä eteenpäin ja uskoo hyvän kierrättämiseen. Auttamisen halu on siis pysynyt muuttumattomana, mutta hänen on täytynyt löytää siihen uudet keinot. Haastateltava ei onnistunut saavuttamaan auttamiseen pohjautuvia päämääriään alun perin haluamallaan tavalla, mutta yhteisökeskus on auttanut häntä saavuttamaan auttamiseen liittyviä päämääriään muilla keinoilla.

-- As I said before seems like I failed to reach my goals like to be a lawyer like to help those people but on the same way I did. Just a few of that like a people can have education now through KCC. I don't know from those people maybe someone can be a lawyer and one day they can help their community. --

-- Still my aim is helping my own community. – So I have the same dream. That in different ways of reaching the dream.

Näemme haastateltavan eräänlaisena kokemusasiantuntijana. Hän tuo haastattelussa esille omien kokemuksiensa olevan hyödyksi auttamistyössä. Koska haastateltava on itse kokenut ja elänyt samoja asioita kuin autettavansakin, pystyy hän samastumaan heidän tilanteeseensa ja ymmärtämään heidän ongelmiaan. Hän on noussut olosuhteiden uhrista aktiiviseksi toimijaksi ja pystyy näin omalla esimerkillään kannustamaan muita pyrkimään kohti omia unelmiaan. Haastateltavan kertoman mukaan juuri omat kokemukset samoista tilanteista ovat vahvin perustelu auttamisen haluun. Yeungin (2004) vapaaehtoisuuden timanttimalista löytyvä antamisen ja saamisen jatkumo tukee tätä ajatusta. Jatkumon antamiseen liittyvistä aihealueista henkilökohtaiset kokemukset ja auttamisen halu kuvaavat haasteltavamme vapaaehtoisuuden ydintä. On myös mahdollista, että haastateltava on saanut tekemästään vapaaehtoistyöstä aineksia omien kokemuksiensa reflektointiin, mikä liittyy timanttimalin pohdiskelu- toiminta- jatkumoon sekä sitä kautta oman identiteetin muotoutumiseen. (ks. luku 2.4.)

-- So those people they need like hope and nobody can give them hope except for those who were on the same situation, understand their problems, understand their obstacles that they made everywhere. So this why I was thinking this is where it comes from me to help the community because I have been on that same situation. So I know everything about that situation.

Melkein kaikki mitä haastateltava kertoo omasta elämästään, liittyy vahvasti yhteisökeskukseen. Tämä on tietysti luontevaa, sillä nykyään hän viettää siellä työskennellen suurimman osan ajastaan. On havaittavissa että kaikki ne elementit,

joilla haastateltava luonnehtii itseään, ovat vahvasti sidoksissa yhteisökeskukseen. Puhuessaan asioista, joiden taustalla keskus tavalla tai toisella on hän käyttää lähes poikkeuksetta sanaa ”me”. Haastateltava esimerkiksi kertoo, että ”me aloitimme tyhjäästä” ja ” me voimme onnistua”. Hän tuntee myös ylpeyttä saadessaan työskennellä keskuksella ja saadessaan kuulua ryhmään, joka toteuttaa yhdessä jaettua päämäärää. Monet paikallisista vapaaehtoisista ovatkin jokseenkin samankaltaisessa elämäntilanteessa olevia nuoria miehiä, joihin kohdistuu paineita esimerkiksi perheen perustamisesta ja työelämään siirtymisestä. Siinä mielessä haastateltava kokee vahvaa vertaisuutta monien paikallisten vapaaehtoisten kanssa ja se herättää pohtimaan hänen identiteettiään ja sen muodostumista. Yhteisökeskuksen toimintaideologia osaltaan myös kannustaa sekä vapaaehtoisiaan että osallistujiaan me- henkisyteen, mikä tarjoaa samastumispintaa ja vertaistukea itseään etsiville nuorille vapaaehtoisille. Haastateltavan puheesta on erotettavissa siis myös vapaaehtoisuuden timanttimallin etäisyys-läheisyys –jatkumolta löytyvä läheisyyden ulottuvuuden vahva yhteenkuuluvuuden tunne. (ks. luku 2.4.)

-- I'm really happy to be part of it who succeeded to meet their goals.

-- We made a team already. This is a team. So if someone try to disappear, everybody is going out. –

Haastateltava kertoo vain vähän menneisyydestään, mutta kertoo auttamisen halun olleen hänellä jo pienestä pitäen. Sen myötä haastateltavalle on muodostunut jonkinlainen auttajan identiteetti. Suurin osa hänen aikuisikänsä merkityksellisistä asioista on kuitenkin tapahtunut yhteisökeskuksen tarjoamassa kontekstissa. Haastateltavan identiteetti on siis jossain määrin rakentunut keskuksen ja sen yhteisöllisyyden ympärille. Hän on kuitenkin myös rakentanut ja vahvistanut olemassa olevaa yksilöllistä auttajan identiteettiään keskuksella tekemänsä työn kautta. Identiteettejä yhdistävä tekijä on niiden määräytyminen sosiaalisesti meidän ja toisten ihmisten välisissä sosiaalisissa prosesseissa. Erilaisiin sosiaaliin yhteisöihin tai ryhmiin samastumista ja johdonmukaisuutta erilaisten sosiaalisten roolien välillä toimittaessa kutsutaan sosiaaliseksi identiteetiksi (Saastamoinen 2006, 172). Vaikka on mahdollista ja yleisesti luultua, että yksilö ”hukkaa itsensä” vahvasti omakseen kokemassaan ryhmässä ja hänen yksilöllinen identiteettinsä heikkenee, niin yhteisen

päämäärän yhdistämän ryhmän solidaarisuus kuitenkin useimmiten vahvistaa yksilön identiteetin ulkoisia tunnusmerkkejä. Jos yksilön identiteetti tukeutuu johonkin ryhmään, on identiteetin tasapaino riippuvainen kyseisen ryhmän asemasta ja menestyksestä, joita ollaan tarpeen vaatiessa myös valmiita puolustamaan. (Burr 2004, 87-89, 93.)

Haastateltava pitää tekemästään vapaaehtoistyöstä. Hän antaa ymmärtää, että vapaaehtoistyö tuo hänen elämäänsä paljon iloa ja että hän tekee työtä antaumuksella. Haastateltava sanoo myös oppivansa paljon asioita työnsä kautta. Uusien asioiden kokeileminen ja oppiminen auttaa ihmistä löytämään itsestään uusia puolia. Tämä prosessi on ikään kuin rajojen rikkomista, jota identiteetin muodostuminen ja vakiinnuttaminen edellyttää. Uusien asioiden oppimisen ja kokeilun lisäksi haastateltavan yksi tapa toteuttaa identiteettityötään ja siten vahvistaa identiteettiään on tehdä niitä asioita, joista pitää. Identiteettityöllä tarkoitetaan identiteetin tietoista pohdintaa ja tuottamista, jota oman identiteetin muotoutuminen edellyttää. (Saastamoinen 2006, 170, 173.)

--everybody has to work for his passion. And...I'm kind of that people.—

-- So people has to be committed on their own, things that they want to do. And also for sure people has to do the things that makes they laugh or they like to do things such like that.—

Pitkäjänteinen sitoutuminen työhön edellyttää, että työ itsessään on tekijäänsä sisäisesti palkitsevaa. Kuten jo luvussa 2.3 mainitsimme, sisäiseen palkitsevuuteen liittyvät muun muassa kokemus oman työn merkityksellisyydestä ja työn ilo. Sitoutuminen lähtee sisäisestä omaehtoisesta halusta tehdä asioita, jotka koetaan itselle merkityksellisiksi ja mielihyvää tuottaviksi. Haastateltava työskentelee antaumuksella koska tekee asioita, jotka ovat hänelle tärkeitä. Hänen intohimonsa ja ilonsa työtä kohtaan rakentuessa sisäisesti hän kokee myös työn tuomat haasteet helpommin kohdattaviksi. Haastateltava uskoo työnsä tavoitteellisuuteen eikä lannistu pienistä takaiskuista. Ehkä haastateltavan nähdessä työnsä jatkuvuuden hän kokee kohtaamansa haasteet ja ongelmat vain asiaan kuuluvaksi osaksi tekemäänsä työtä ja pystyy siten sitoutumaan siihen pitkäjänteisesti. Jotta saa jotain kestäväää ja hyödyllistä

aikaan, täytyy selvittää ensin itselle mitä haluaa ja miksi. Vasta sitten on mahdollista aidosti sitoutua ja toteuttaa itseään.

-- ...those things seem really voluntary if you work on it and you can work with your own passion. That means will be easy to solve like those problems that faces your own community. –

-- So people must try to work on this voluntary work first to clean their heart and to have like a passion to work with their communities.

5.3 Vahvaksi kasvamisen tarina

Vahvaksi kasvamisen tarinan kivijalkana on avun antaminen ja saaminen. Haastateltava on kohdannut elämänsä aikana monia ongelmia, mutta on saanut niihin kuitenkin aina apua. Tästä syystä hänelle itselleenkin on muodostunut halu auttaa muita ja antaa takaisin saamastaan avusta. Haastateltavan lapsuutta ja nuoruutta ovat varjostaneet monisäikeiset ongelmat. Vanhempien avioero ja myöhemmin molempien vanhempien kuolema ovat vaikuttaneet vahvasti haastateltavan elämään ja tehneet siitä erittäin epävarmaa. Hän on joutunut muuttamaan sukulaisen luota toiselle ja vaihtamaan koulua useasti. Koulun jatkumiselle ei ollut kuitenkaan aina takeita ja haastateltava oli riippuvainen sukulaisilta ja muilta saadusta avusta. Kaikkien ongelmien keskellä tuki ja turva löytyi onneksi lopulta haastateltavan tädin luota. Haastateltavan terveys alkoi kuitenkin pettää ja hänen aloittaessa yliopistotason opinnot hän sairastui vakavasti. Jatkuva pyörtyily ja epilepsiaa muistuttavat kohtaukset pakottivat haastateltavan toistuvasti jäämään kotiin. Sairastelulle ei kuitenkaan useista lääkärikäynneistä huolimatta löytynyt selitystä ja lopulta haastateltavan oli keskeytettävä opinnot.

Yläkouluaikana haastateltavan viettäessä lomaa koulusta hän vieraili useasti Kigambonin yhteisökeskuksella ja auttoi silloin tällöin siellä vapaaehtoisena työskentelevää ystäväänsä. Tuona aikana haastateltava kiinnostui toden teolla yhteisökeskuksella tehtävästä vapaaehtoistyöstä ja huomasi sen olevan sopiva keino antaa saamansa apu takaisin yhteisölleen. Yläkoulun jälkeen hänestä tuli varsinainen yhteisökeskuksen vapaaehtoinen ja hän aloitti toimimalla vertaisohjaajana, josta yleni

vähitellen keskuksen sosiaalihoitajaksi ja rahastonhoitajaksi. Vaikka sairastelun syytä ei oltu vielä saatu selville, helpottivat sen oireet siten, että haastateltava pystyi jatkamaan normaalia arkea. Keskeytyneiden korkeakouluopintojen jatkaminen ei kuitenkaan ollut enää mahdollista, sillä pyörtyily ja kohtaukset olivat vaikuttaneet haitallisesti haastateltavan muistiin. Näin ollen haastateltava pystyi sitoutumaan vapaaehtoistyöhön täysipäiväisesti. Hänellä on kuitenkin haaveena vielä jonakin päivänä aloittaa kesken jääneet opintonsa uudelleen kunhan saa kerättyä sitä varten ensin tarpeeksi rahaa.

-- I really really had trouble doing my studies. I really had so many problems in my life. So I really need to help. I have been helped a little bit but they quitted, but I've been helped. Then I have to help the community, give what I have to the community.

Haastateltavan vanhempien avioero on vaikuttanut hänen elämäänsä ja ajattelutapaansa syvästi. Vaikutus ilmenee haastateltavassa voimakkaana haluna tai jopa tarpeena olla itsenäinen ja riippumaton. Haastateltava elää kulttuurissa, jossa naiset ovat lähes poikkeuksetta riippuvaisia miehistään. Yleensä naiset hoitavat kodin ja lapset miehen käydessä töissä. Siksi esimerkiksi avioerotilanteessa naiset ovat todella heikossa asemassa heidän toimeentulonsa oltua miehen varassa. Miehen lähdettyä muu perhe on useimmiten sukulaisten tuen varassa, mutta joskus tilanne voi olla sellainen että sukulaiset asuvat todella kaukana tai niitä ei ole. Haastateltavan nähtyä kuinka kovilla äiti avioeron jälkeen oli hän päätti, että ei itse tahdo joutua tilanteeseen, jossa olisi niin riippuvainen toisesta ihmisestä. Haastateltava avioitui myöhemmin, vaikka eli pitkään ajatellen ettei koskaan menisi naimisiin vaan keskittyisi opiskeluun ja itsenäiseen elämään. Naimisiin menosta huolimatta hän on säilyttänyt periaatteensa ja pitää kiinni opiskeluun ja itsenäiseen elämään liittyvistä tavoitteistaan, joihin kuuluu opintojen loppuun suorittaminen sekä oman yrityksen pystyttäminen tulevaisuudessa.

Vaikka haastateltava on pyrkinyt kohti muista riippumatonta elämää, hän on silti olosuhteiden pakosta joutunut tukeutumaan muilta ihmisiltä saatuun apuun. Sukulaiset ovat auttaneet haastateltavaa koulunkäynnin rahoittamisessa sekä tarjonneet hänelle ruokaa, vaatteita ja katon pään päälle. Myös hänen aviomiehensä tuki haastateltavaa jo

ennen avioliittoa ja elättää hänet nykyään. Vaikka haastateltavalla on paljon enemmän vapauksia kuin monilla muilla tansanialaisilla naisilla, on hän silti suuresti riippuvainen toisesta ihmisestä. Haastateltavan periaatteet sotivat hänen mennyttä ja nykyistä elämäntilannettaan vastaan. On ymmärrettävää, että hän on olosuhteiden pakosta joutunut ottamaan apua vastaan, sillä selviytyäkseen haastateltavalle ei ole ollut muuta vaihtoehtoa. Haastateltava on sinut asian kanssa joten kyseessä ei ole usein länsimaiselle ajattelutavalle tyypillinen ylpeyskysymys, sillä Tansaniassa suvun apu on asiaankuuluvaa ja melkein pä itsestään selvyys. Ehkä kyseessä on ennemminkin miehiin kohdistuva epäluottamus, jonka oma isä on perheen hylätessään haastateltavalle jättänyt. Pohjimmiltaan tämän hetkinen riippuvaisuus muista voidaan nähdä pakollisena välivaiheena, joka vie haastateltavaa kohti hänen tulevaisuuden toivettaan auttaa muita myös taloudellisesti. Siten hän voi korvata saamaansa apua niille, jotka vuorostaan sitä tarvitsevat.

-- I'll be able to help my family, I'll be able to help those people who have problems with money issues... --

-- I really really think and I think I have to be someone very very known. Not for bad things, for good things. And successful lady. Very very successful lady, who can help everybody who have a problem.--

Haastateltavan auttamiseen liittyvät tavoitteet eivät ole pelkästään tulevaisuuteen liittyviä, vaan hän toteuttaa niitä jo nyt yhteisökeskuksen kautta. Tällä hetkellä haastateltava on sitoutunut vapaaehtoistyöhön täysipäiväisesti ja muuttanut tulevaisuuden suunnitelmiaan enemmän auttamiseen liittyviksi kuin mitä ne ovat joskus olleet. Aiemmin hänen tulevaisuuden suunnitelmansa ovat viitanneet enemmän liike-elämään, mutta elämäkokemukset ovat synnyttäneet auttamisen halun. Yhteisökeskuksella tekemänsä vapaaehtoistyön kautta haastateltava on huomannut olleensa aina kiinnostunut yhteisönsä sosiaalisista ongelmista kuten katulapsista, mutta myös auttamisesta muutenkin kuin takaisinmaksuna. Vapaaehtoistyö, jota haastateltava keskuksella tekee, toimii myös yhtenä väylänä itsenäisen minän ilmentämiselle, sillä hän saa toteuttaa itseään tansanialaisille naisille usein epätyypillisellä tavalla eli tekemällä itsenäistä ja vastuullista työtä.

Tästä tarinasta löytyy paljon yhtymäkohtia aiemmin esittelemäämme timanttimalliin. Malliin kuuluvien läheisyyden, uusien asioiden ja pohdiskelun ulottuvuuksista löytyvät yhteenkuuluvuuden tunne, henkilökohtainen muutos ja henkinen kasvu, jotka luonnehtivat haastateltavan vapaaehtoistyön tekemistä ja sen osasyitä. Yhteisökeskuksen työyhteisössä yksilöiden keskinäinen tuki ja kannustus vahvistavat heidän sosiaalista identiteettiään ja valavat heihin yhteisen onnistumisen uskoa, jota jo saavutettujen tulosten näkeminen myös voimistaa. Tämä näkyy me-ajatteluna haastateltavan puhuessa yhteisökeskuksesta toimijana. Henkilökohtainen muutos ja henkinen kasvu liittyvät haastateltavan yhteisökeskuksella tekemään vapaaehtoistyöhön, jonka avulla hän on löytänyt itsestään uusia puolia sekä vahvistanut jo olemassa olevia ominaisuuksiaan, kuten aikaisemmin mainitsemiamme auttajan piirteitä. Elämässään paljon epävarmuutta ja muutoksia kokenut haastateltava on myös löytänyt ikään kuin henkisen kodin yhteisökeskukselta.

-- So it was like my heart, full of my heart, my body, my mind it's there [at KCC] always. I don't know if there is anything can change me or tell me to stop from it. – It's just my heart is there and I'm feeling good coz I'm doing there. --

-- And I can see those achievement. I know we cannot help anyone...Everyone. But still we're helping the community. And when we're working together, giving one another hope that one day we're going to solve even our own problems that we have. And we're helping the community... When the community really feel that "KCC is there to help us" it's really giving us hope. When I see the kids are going to school, not just staying home... It's really giving me strength that... Yeah. We are doing something.

Haastateltavan koko tarinan ratkaiseva käännekohta on ollut tädin kautta saatu syvälinen oivallus siitä, että jos hänen tätinsä on valmis taistelemaan hänen puolestaan, hänen täytyy olla itsekin valmis taistelemaan omasta puolestaan. Tädin opetus haastateltavan omasta arvosta on kulkenut hänen mukanaan läpi elämän. Tämä käännekohta on vahvistanut, ellei jopa synnyttänyt haastateltavan auttamisen halun, jota hän nyt kanavoi tekemänsä vapaaehtoistyön kautta. Vapaaehtoistyö on opettanut haastateltavalle paljon ja kasvattanut häntä ihmisenä. Haastateltava on ymmärtänyt antamisen ja saamisen vastavuoroisuuden – toista ei voi olla ilman toista – sekä sen

luomat mahdollisuudet niin yksilön kuin yhteisönkin kehittymiselle. Vapaaehtoisuuden kautta saadut ystävät, jaetut ideat ja ainutlaatuiset kokemukset vaikuttavat syvästi ihmisen persoonaan. Kokonaisuudessaan elämä on opettanut haastateltavan pysymään vahvana olosuhteista huolimatta, sillä asiat järjestyvät jos niin jaksaa vain uskoa eikä toivoaan pidä koskaan menettää. Hänen tarinaansa voidaan siis pitää vahvaksi kasvamisen kertomuksena, jolle vapaaehtoisuus on antanut paljon rakennusaineita.

-- Actually the issue of volunteering. There is a real need for heart of giving, heart of doing it and heart of receiving. It's not only giving, you receive also. -- You create something within yourself. So many things to get from volunteering. Even if you don't get money. But you get friends, you get skills, you get knowledge, so many ideas... It's also not only building, helping the community but also helping yourself, building yourself. It's like... You become strong within yourself. You are doing some stuff whereby if you are not volunteering you wouldn't do them. Not only for your community, even for yourself or your family. --

5.4 Tahdon tarina

Haastateltavan päämääränä on muuttaa asioita positiiviseen suuntaan ja sitä kohti vie järkkymätön usko itseen ja omiin suunnitelmiin. Hän kertoo lapsuudestaan todella vähän. Ainoat asiat jotka haastateltava mainitsee, ovat vanhempien avioero, koulunkäynti ja yksi kauempana Kigambonista vietetty vuosi. Yksi merkittävimmistä asioista haastateltavan elämässä on tapahtunut vasta hänen ollessaan noin 14 -vuotias. Silloin hän huomasi olevansa taiteilijaluonne ja yläkoulun jälkeen hän päätti ryhtyä elokuvataiteilijaksi aikaisemmin haaveilemansa poliitikon uran sijaan. Poliitikkona haastateltava olisi halunnut ratkaista yhteiskunnan ongelmia ja saada ihmiset ajattelemaan ratkaisuja myös itse. Koska haastateltava tunsi olevansa enemmän taiteellisesti suuntautunut, hän sai idean ryhtyä muuttamaan maailmaa elokuvan keinoin. Päätös kypsyi yläkoulun ajan, minkä jälkeen hän alkoi pyrkiä aktiivisesti kohti unelmaansa elokuvien tekemisestä.

Saavuttaakseen unelmansa haastateltava loi tarkan suunnitelman, jonka onnistumiseen hänellä on vakaa usko. Hän tietää että tavoitteeseen pääseminen vaatii paljon aikaa ja

vaivaa mutta ei silti näe, että mikään voisi estää hänen suunnitelmansa toteutumisen. Haastateltava uskoo kyllä kohtaavansa haasteita, mutta keskittyy positiivisiin asioihin. Hänen luomaansa suunnitelmaan kuuluu erilaisia välietappeja kuten töiden etsiminen. Työstä säästämillään rahoilla haastateltavan on tarkoitus perustaa toimistotarvikkeita ja videokuvauspalveluja tarjoava yritys, jonka tuloilla hän myöhemmin rahoittaa oman elokuvatuotantoyhtiönsä. Töiden etsimisen ohessa hän hankkii itselleen elokuvien tekemiseen tarvittavia tietoja ja taitoja. Haastateltava opiskelee erilaisilla kursseilla ja kerää tietoa itsenäisesti, mutta yksi merkittävä monipuolisten tietojen ja taitojen hankkimisen väylä on Kigambonin yhteisökeskus.

-- If you just try to look on my mission, it's to change the society from negatives to positives. Even my filming dreams is going to change the society from negatives to positives. -- So what am I want is to make people thinking of the solution of something.—

-- I believe on my strategies. My plans makes me to believe and makes me to think I'm correct. -- I believe on them. Really believe on them. I know that I'm going to achieve. And what give me hope is I'm still young that I have enough time to do that.

Yhteisökeskukselle haastateltava ajautui ohimennen yläkoulun jälkeen. Hän meni katsomaan mitä keskuksella tehdään ja osallistui yhdelle englannintunnille, jonka jälkeen haastateltava aloittikin yhteisökeskuksen tarjoaman turismikurssin. Haastateltava kiinnostui myös muista keskuksen aktiviteeteista kuten draamasta, tanssista ja akrobatiasta tajuttuaan, että ne voivat edistää hänen päämääriään. Haastateltava pitää myös ihmisten kanssa verkostoitumista hyvin tärkeänä päämääriensä kannalta ja yhteisökeskus on ollut hänelle oiva alusta luoda ja ylläpitää hyviä sosiaalisia kontakteja. Haastateltava kiinnostui keskuksen ideoimasta yhteisöfoorumista, jonka tarkoituksena on saada paikalliset ihmiset yhteen keskustelemaan yhteisön ongelmista ja luomaan niihin ratkaisuja samaan tapaan, jolla sosiokulttuurinen innostaminen toimii (Kurki 2001, ks. s. 5). Hänen mielestään foorumissa tiivistyivät hänen päämääränsä ihmisten herättämisestä keskustelemaan haastateltavan itsensä toimiessa ikään kuin suunnannäyttäjänä. Haastateltava alkoikin toimia vapaaehtoisena yhteisöfoorumin vetäjänä.

Haastateltava pitää siitä, että foorumin vetäjänä toiminen ja hänen päämääränsä ovat samankaltaisia – molemmissa herätellään ihmisiä ajattelemaan. Foorumin tarjoama mittakaava ei kuitenkaan vaikuttaisi olevan riittävän suuri haastateltavan unelmiensa toteutumiseksi. Ikään kuin hän kokisi yhteisökeskuksen ja sen tarjoamien toimintojen olevan vain eräänlainen astinlauta tai välietappi. Haastateltavan päämääriin kuuluu ihmisten auttaminen ja yhteisökeskus tarjoaa siihen paljon mahdollisuuksia, joita haastateltava arvostaa. Siitä huolimatta hän näyttää kokevan, että hänen täytyy luoda auttamisen keinot itse ja toteuttaa ne myös itse. Haastateltava korostaa paljon itseään ja omia suunnitelmiaan vaikka arvostaakin yhteisökeskuksen tekemää työtä sekä sitoutuneita vapaaehtoisia. Haastateltavan mielestä keskuksen vapaaehtoisilla tulisi kuitenkin olla myös muita suunnitelmia elämänsä varalle kuin vain vapaaehtoistyön tekeminen. Voidaankin sanoa, että kun todella sitoutuneen paikallisen vapaaehtoisen elämästä suurin osa suhteutuu tämän vapaaehtoisuuteen, niin haastateltavan oma vapaaehtoisuus suhteutuu hänen muuhun elämäänsä.

-- My dream is to get positives in society, is to give positives to the society. And film and forum have same idea but different ways. So forum...I like forum because it give me an opportunity to stay in front of people. –

-- I don't think so to put all of you in KCC if it's a correct thing. —

-- I'm just thinking I have to combine KCC with something outside. Then I can get something good. –

Yhteisökeskuksen ja haastateltavan ajatusmallit kohtaavat siltä osin, että molempien tavoitteena on auttaa. Ero tulee siitä että yhteisökeskus näkee erilliset yksilöt ja heidän yksilölliset tarpeensa, mutta haastateltava haluaa vaikuttaa ”massoihin”. Yhteisökeskus pyrkii laajentamaan toimintaansa pienin harkituin askelin viedäkseen koko yhteisöä eteenpäin kun taas haastateltavalla on tarve edetä itse pitkin harppauksin yhteisöä edelle ja vasta hallitessaan kokonaisuutta hän voi antaa itsestään muille. Haastateltava näyttää siis noudattavan kaavaa, jonka mukaan hänen on autettava ensin itseään ennen kuin voi auttaa muita. Hänen ajatuksensa auttamisesta tuntuvat ristiriitaisesti sitoutuvan vahvasti rahaan, jota hän uskoo saavansa unelmiensa

toteutumisen myötä. Vaikka rikkaus ei sinänsä ole haastateltavalle itseisarvo ja hänen päämääränään on saada ihmiset ajattelemaan ja ratkomaan omia ongelmiaan, niin hän näkee avunannon kuitenkin yllättävän suuresti materiaalisena apuna.

-- It's not only helping people is to give money and capitals, but also we can donate unique points that they can use them to solve their problems. And if we are going to keep on brainstorming on points, then even we can cut out costs of money.

-- I don't wanna be a big rich man. But I know richness will come. – So I will disintegrate my money, a lots of money to helping poor guys.

Tansanialaisessa kulttuurissa vaikutusvallan edellytys tuntuu olevan se, että on rahaa ja mainetta. Luultavasti tästä syystä haastateltava suhtautuu auttamiseen enemmän materialistisessa mielessä. Hän kokee, että hänen yhteisökeskuksella tekemänsä vapaaehtoistyö ei ole niin merkityksellistä kuin se auttaminen mihin haastateltavan päämäärä pyrkii. Haastateltava näyttää ajattelevan, että todellinen auttaminen voi alkaa vasta kun hänellä on tarpeeksi vaikutusvaltaa ja rahaa saada aikaan suuria muutoksia. Tilanne voidaan nähdä ikään kuin matemaattisena kaavana, jossa x :n suhde y :hyn on sama kuin a :n suhde b :hen. Kaavassa x on haastateltavan oma vapaaehtoisuus yhteisökeskuksella ja y on materiaallinen apu, kun a puolestaan vastaa yhteisökeskuksen osuutta haastateltavan elämässä tällä hetkellä ja b taas kuvaa haastateltavan kaikkia suunnitelmia.

-- It [community center] has established some idea to me. --So from now on I know where can I start. -- And I like my company. Yap. KCC company, I like it.

-- So I have to make sure that my friends... They are good friends to me. My companion... They are who can give me the right advice and ideas on what can I do.—

Vaikka haastateltavan ja yhteisökeskuksen auttamiseen liittyvät päämäärät kohtaavat, kokee haastateltava yhteisökeskuksen tarjoaman toiminta-areenan itselleen liian pieneksi. Haastateltava on antanut oman panoksensa keskuksen toimintaan ja saanut paljon takaisin. Hän on luonut uusia ystävyysuhteita, joita pitää suuressa arvossa ja

joiden ylläpitäminen on hänelle tärkeää niin henkilökohtaisesti kuin päämääriensäkin kannalta. Vapaaehtoistyössä luodut sosiaaliset kontaktit esimerkiksi avartavat jo olemassa olevia ajattelumalleja ja kehittävät näin ihmistä myös ammatillisessa mielessä (Ropo & Eriksson 2001, 52). Yhteisökeskuksen tarjoamat erilaiset kurssit ja kansainvälisten vapaaehtoisten tuoma erilainen osaaminen ovat kehittäneet haastateltavaa monipuolisesti. Esimerkiksi valokuvaus- ja esiintymistaitokurssit ovat antaneet hänelle konkreettisia tietoja ja taitoja, joiden avulla haastateltava etenee kohti omia tavoitteitaan. Kaiken kaikkiaan haastateltava ei ole lamaantunut omien mittavien unelmiensa edessä vaan on päättänyt muuttaa ne suunnitelmaksi, joka koostuu sopivista palasista. Tällainen uskottava rakenteellisuus tuottaa useita onnistumisen kokemuksia, jotka pitävät haastateltavan tahtotilaa yllä. Hänen yhteisökeskuksella tekemänsä vapaaehtoistyö ja viettämänsä aika ovat antaneet hyödyllisiä palasia haastateltavan suunnitelman toteutumiseen.

5.5 Ristiriitaisuuden tarina

Ristiriitaisuuden tarinaa värittää haastateltavan voimakas sisäinen ristiriita velvollisuuden tunnon ja omien unelmien välillä. Haastateltava syntyi suureen perheeseen, mutta hänen ollessaan vielä pieni hänen vanhempansa erosivat. Koulunkäynti on ollut haastateltavalle hyvin tärkeää, vaikka hänellä on ollut välillä vaikeuksia käydä sitä. Haastateltavan vanhempien avioero, koulumaksut ja muuttaminen ovat vaikeuttaneet hänen koulunkäyntiään ja estäneet myös hänen korkeakouluopintonsa. Lukion päättötodistuksen huonot arvosanat eivät riittäneet valtion maksamaan yliopistokoulutukseen eikä perheellä ollut varaa maksaa yliopistokoulutusta itse, joten haastateltava muutti velipuolensa luo ja miettii nyt tulevaisuuttaan. Haastateltava haluaisi opiskella laivainsinööriksi, mutta rahan puutteessa hän ei ole voinut vielä toteuttaa unelmaansa.

Asuessaan velipuolensa luona haastateltava pohti paljon elämäänsä ja sitä mitä tehdä seuraavaksi ilman rahaa. Haastateltavan velipuoli työskenteli jo tuolloin vapaaehtoisena Kigambonin yhteisökeskuksella ja hän ehdotti haastateltavalle, että myös tämä kokeilisi vapaaehtoistyötä. Haastateltava suhtautui asiaan todella epäluuloisesti, vaikka tiesi yhteisökeskuksen jo entuudestaan oltuaan siellä oppilaana yläkouluaikanaan. Hän meni kuitenkin keskukselle katsomaan, millaista työtä

vapaaehtoiset siellä tekivät. Haastateltava mietti pitkään voisiko tehdä keskuksella vapaaehtoistyötä. Toisaalta hän ei halunnut jakaa muille kaikkea vaikeuksien kautta koulussa oppimaansa ja myös oman tulevaisuuden rakentaminen mietitytti, koska vapaaehtoistyöstä ei tulisi saamaan rahaa. Toisaalta hän halusi olla mieliksi velipuolelleen jota kunnioitti suuresti, sillä tämä oli maksanut hänen lukiokoulutuksensa. Lopulta osittain velvollisuudentunnosta ja osittain muiden yhteisökeskuksella vapaaehtoisena työskentelevien pyynnöstä haastateltava aloitti vähitellen vapaaehtoistyön tekemisen keskuksella.

-- Can I do that [to volunteer] for free? For how many years? And what about my life? Ah. Actually is not very easy to do that because everyone should think about more not only not today. So I was really thinking about my life. --

Haastateltava aloitti vapaaehtoistyön tekemisen lasten opettamisen parissa, mutta erottui pian edukseen omalla englanninkielen taidollaan, jonka oli saanut kaverinsa intensiivisen ja pitkäkestoisen tukiopetuksen avulla. Hän siirtyikin opettamaan englantia edellisen englanninopettajan lopetettua vapaaehtoistyönsä. Haastateltava ei halunnut alun perin opettaa, mutta toimittuaan opettajana jonkin aikaa hän alkoi ymmärtää, että opettamalla keskuksella käyviä lapsia ja nuoria hän auttoi samalla yhteisöään. Vaikka haastateltava etukäteen epäroikin omien oppiensä jakamista muille, hän oivalsi saaneensa oman englanninkielentaitonsa ilman että joutui maksamaan siitä itse mitään. Opettamisesta yhteisökeskuksella muodostuikin haastateltavalle yksi tapa vähentää kiitollisuudenvelkaansa omille auttajilleen.

Tarinaa sisältyy vahva ristiriita vapaaehtoisuuden ja haastateltavan omien unelmien välillä. Hän tekee vapaaehtoistyötä kiitollisuudenvelasta ja koska kokee että hänen täytyy tehdä niin. Jo se tapa jolla haastateltava päätyi tekemään vapaaehtoistyötä, kertoo kenties löyhemmästä kiinnittymisestä yhteisökeskukseen ja sen vapaaehtoistyöhön. Haastateltava kyllä kertoo, että vapaaehtoistyö on antanut hänelle paljon. Hän on tavannut uusia ihmisiä, kehittänyt omia taitojaan ja oppinut myös uusia. Haastateltava on saanut yhteisökeskuksella tekemästään vapaaehtoisesta opetustyöstä kokemusta ja työelämävalmiutta. Hän pitää opettamisesta, mutta puhuu paljon siitä miten hänen todelliset unelmansa ja mielenkiinnon kohteensa ovat jossain

muualla. Haastateltava haluaisi olla laivainsinööri ja tietää myös missä alaa voi opiskella, mutta hänen kertomansa mukaan rahan puute on siihen esteenä.

-- Actually, I don't want to say that I hate to be a teacher. But my ambition was not to be a teacher as well. And I'm just doing so because I was advised. Then I'm just doing that because I'm just helping my community, I can say. Because even my English that I got, I didn't pay for this. It is a big reason for me just to help them. --

-- I'm experienced enough in teaching as well. So I meet with different people...Ah. Really those are good events to me that occurred in my life. --

Vaikka haastateltava luettelee yhteisökeskuksella tekemänsä vapaaehtoistyön hyviä puolia, hänen puheensa kertovat myös muusta. Haastateltava ei mainitse auttamisen koskaan kuuluneen hänen unelmiinsa. Haastateltava tekee vapaaehtoistyötä koska näkee, ettei hänellä tällä hetkellä ole muuta vaihtoehtoa. Haastateltava pitää siitä mitä vapaaehtoistyö antaa hänelle, mutta oman unelman ollessa jossain toisaalla vapaaehtoistyön hyödyt ovat ikäänkuin lohdutuspalkinto. Toisaalta myöskään tiedot ja taidot joita haastateltava tekemästään vapaaehtoistyöstä saa, eivät edistä häntä saavuttamaan unelmaansa. Haastateltavan ristiriitaisesta elämäntilanteesta johtuva turhautuminen näyttää kumoavan hänen vapaaehtoisuuteensa liittyvät positiiviset asiat. Jos haastateltava menisi palkkatöihin, se olisi askel lähemmäs hänen laivainsinöörihaavettaan. Töiden saaminen ei ole tietenkään itsestänselvyys, mutta haastateltava ei edes hae palkkatyötä. Hän ei tee mitään saavuttaakseen unelmaansa. Syy tähän voi löytyä esimerkiksi haastateltavan perheen vastustamisesta, vastuun välttelystä, epävarmuudesta tai siitä tunteesta, että on jo liian myöhäistä.

Haastateltava näyttää käyttävän yhteisökeskuksella tekemäänsä vapaaehtoistyötä ikään kuin tekosyynä. Niin kauan kuin hänellä on vastuullinen asema yhteisökeskuksella ja hän on siihen sidoksissa, haastateltava ei ehkä koe voivansa ottaa seuraavaa askelta omaa tulevaisuuttaan kohti. Haastateltava pohtii paljon omaa elämäänsä ja vaikuttaa suhtautuvan välillä todella epävarmasti siihen, onko hänen unelmaansa saavuttaminen enää mahdollista. Yhtenä päivänä haastateltava tuntee unelmaansa saavuttamisen olevan liian myöhäistä ja toisena taas se on hyvinkin

mahdollinen. Jos uskoa oman unelman toteutumiseen alun perinkin heikentävät monet haasteet, prosessista voi muodostua suurempi ongelma kuin se lähtökohtaisesti olikaan. Silloin on helpompi keksiä tekosyitä sekä pakoilla ensimmäisen ja usein vaikeimmalta tuntuvan askeleen ottoa. Haastateltavan pakopaikkana näyttää toimivan hänen tekemänsä vapaaehtoistyö.

-- "I'm capable enough to study. What? But I don't have money. Who can help me to do so? No someone else." So... Sometime I feel like to cry but no way out, actually. – Really I feel so bad. Because I don't know how can I just reach the point that I wished I were. –

-- Unfortunately so far I don't know where am I going. Because... Ah...I didn't continue with university as well. So how can I just reach the point that I want. My future is still want to be just like seaman, even if I'll be seaman but I still want just to volunteer because now it is in my blood. I like volunteer.

Haastateltava on yhtäaikaan sekä tyytyväinen että tyytymätön omaan tilanteeseensa. Hän on kulkenut tietä, jolla hänen omat unelmansa ja yhteisökeskuksella tekemänsä vapaaehtoistyö ovat olleet vastakkain. Nyt haastateltava on tullut tienristeykseen. Hänen täytyy päättää lähteekö vielä tavoittelemaan omaa henkilökohtaista unelmaansa vai jatkaako vapaaehtoistyön viitoittamaa polkua. Oma henkilökohtainen unelman tavoitteleminen antaisi hänelle sisäistä tyydytystä ja mahdollistaisi myös perheen perustamisen. Toisaalta yhteisökeskuksen vapaaehtoisuus antaa haastateltavalle hyödyllisiä tietoja ja taitoja sekä arvostetun aseman. Vapaaehtoisuudesta on tullut osa haastateltavan elämää. Hän ei haluaisi luopua vapaaehtoisuudesta tyystin vaan tahtoo pitää sen myös osana tulevaisuuttaan. On siis olemassa palasia joita haastateltava haluaa, mutta hänen täytyy löytää keino yhdistää ne.

6 POHDINTA

Narratiivisen lähestymistavan tuottamien tutkimustulosten jatkokäyttö riippuu siitä, mistä näkökulmasta niitä tulkitaan. Aineisto tarjoaa mahdollisuuden tarkastella sitä eri näkökulmista. Vaikka opinnäytetyömme tulokset eivät tarjoa universaaleja vastauksia, tarjoavat ne kuitenkin useita näkökulmia ja tarttumapintoja. Analyysimme tarinat siis sisältävät suuren määrän yksittäisiä tiedon palasia. Yksittäinen pala ei välttämättä palvele sinällään, mutta yhdistelemällä näitä paloja omaan ajatteluunsa aktiivinen lukija voi saada arvokkaita rakennusaineita omiin tarpeisiinsa. Lukijalla on siis vastuuta tuottamamme tiedon käsittelystä. Itse näemme, että tarjoamaamme tietoa voi hyödyntää vapaaehtoistyön kehittämisessä niin Suomessa, Tansaniassa kuin kenties muuallakin maailmassa. Tutkimuksemme tuloksilla voi olla käyttöä esimerkiksi vapaaehtoisten motivoinnissa, kehitysyhteistyössä tai vapaaehtoistyön johtamisessa ja organisoinnissa.

Työmme tilaaja Juvenia – Nuorisoalan osaamiskeskittymä toivoi meidän pohtivan tutkimuksemme tuloksia vapaaehtoistyön johtamisen ja organisoinnin näkökulmasta. Suoria vastauksia edellä mainittuihin eivät tuloksemme tarjoa, mutta keräämämme tarinat antavat kuitenkin aineksia joihinkin johtopäätöksiin näistä teemoista käsin. Ensinnäkin on todettava, että yhtä kaiken kattavaa kaavaa hyvään vapaaehtoistyön johtamiseen tuskin on olemassa. Kun jo viiden eri kertojan tarinat poikkeavat toisistaan näin paljon, voi tuskin olettaa erilaisuuden vähenevän suurempiin ryhmiin mentäessä. Vapaaehtoiset myös päätyvät tekemään vapaaehtoistyötä hyvin erilaisista lähtökohdista. Tässä mielessä tutkimuksemme myötäilee Yeungin (2004) (ks. luku 2.4) toteamusta siitä, että vapaaehtoistoiminnan kentälle tarvitaan erilaisia tehtäviä erilaisille ihmisille.

Vaikka vapaaehtoistyön organisoinnissa siis ihmisten erilaisuus ja yksilöllisyys on otettava huomioon, niin kaikille tutkimuksemme tarinoille on kuitenkin yhteistä yhteisöllisyyden vahva merkitys. Tutkimuksemme kertojat kokevat suurta yhteenkuuluvuutta toisten Kigambonin yhteisökeskuksen vapaaehtoisten kanssa. Tämä selittyy osittain tansanialaisella kulttuurilla, joka on jo sinällään hyvin yhteisöllinen. Kyse ei ole kuitenkaan vain tansanialaisesta kulttuurista vaan myös erityisesti yhteisökeskuksen omasta vahvasti yhteisöllisyyteen perustuvasta

toimintakulttuurista. Keskuksella yhteisöllisyyttä tuotetaan aktiivisesti esimerkiksi kertomalla sen yhteisistä onnistumisista ja siitä, miten yhteisökeskus yhdessä auttaa kyläyhteisöä. Tarinoissamme tämä näkyy ”me”- ajatteluna ja terveenä ylpeytenä, jota haastateltavat kokevat yhteisökeskuksen toiminnasta ja siihen osallistumisesta.

Yhteisöllisyydellä on vahva yhteys sosiaaliseen pääomaan. Sosiaalinen pääoma on Colemanin (Ruuskanen, 2001) mukaan tuottava resurssi, jonka tehtävänä on helpottaa yhteisön jäsenten tavoitteellista toimintaa. Sosiaalisen pääoman avulla voidaan saavuttaa päämääriä, jotka ilman sitä olisivat tavoittamattomissa. Esimerkiksi yhteenkuuluvuuden tunne ja vastavuoroisuus vahvistavat sosiaalista pääomaa. Korkea sosiaalinen pääoma lisää tutkitusti ihmisten hyvinvointia ja yhteiskunnan tuloksellisuutta. Länsimaissa sosiaalinen pääoma on Putnamin (2000) mukaan vähentynyt 1960- luvulta lähtien. Syitä vähenemiseen ovat muun muassa kaupungistuminen, kiireen lisääntyminen ja keskittyminen itseen. (Harju 2003, 61, 63, 67.)

Perheentupa (1986) tuo esille yhteisöllisyyden ihmisen perustarpeena. Hän korostaa yhteisöä elävänä organismina, jonka pitää yhdessä yhteinen idea. Tästä ideasta syntyy yhteisöllinen tahto, joka liittyy yhteisön jäsenet toisiinsa ja jota yhteiset samastuttavat tehtävät ruokkivat. (Harju 2003, 73.) Nämä kaikki elävän yhteisön tunnusmerkit – idea, tahto ja yhteiset tehtävät – löytyvät aktiivisesta vapaaehtoisuuteen perustuvasta toiminnasta, josta Kigambonin yhteisökeskus on hyvä esimerkki. Vapaaehtoisten tarinoista on nähtävissä idea yhteisön auttamisesta ja tahto muuttaa asioita. Yhteisökeskuksen ideologian mukaan ”everybody has a talent” - jokaisella on jokin kyky. Esimerkiksi keskuksen vapaaehtoisilla on omia kykyjä ja taipumuksia vastaava tehtävä ja he ovat löytäneet paikkansa tiimissä. Kun jokainen saa henkilökohtaista merkitystä omasta tekemisestään, koetaan tehtävät yhteisiksi ja yhteinen päämäärä saavutettavissa olevaksi.

Herää kysymys, ovatko edellä mainitut tunnusmerkit suomalaisessa kansalaistoiminnassa keskiössä. Ehkä kunkin järjestön pitäisi palauttaa mieleensä peruskysymys toimintansa pohjimmaisesta tarkoituksesta, jotta toiminta rakentuisi kestäväälle pohjalle. Täytyy olla sekä yhteistä että yksilöllistä tahtoa eli tahtoa niin yhteiseen tekemiseen kuin omaan tekemiseen yhteisössä. Jos yhteisen tahdon määrä

merkittävästi ylittää yksilöllisen tahdon käy helposti niin, että ihmiset päätyvät tekemään yhteisen hyvän nimissä asioita, jotka eivät heitä itseään kiinnosta. Silloin sanotaan ”voi” ja ”pitää” sen sijaan, että sanottaisiin ”haluaa” ja ”saa”. Toisaalta yksilöllisen tahdon hallitessa liikaa voi toimintaa tuskin kutsua järjestötoiminnaksi. ”Minun” ja ”meidän” tahtojen täytyy siis olla yhtenevät ja suunnilleen saman vahvuiset. Perusasioiden hallitsemisessa vapaaehtoistoiminnan johtaminen on avainasemassa. Hyvä johtaminen ei kadota toiminnan perusidea missään olosuhteissa.

Yksi Tansaniasta saatu oppitunti oli epävarmuuden kanssa eläminen. Suomessa on puhuttanut perinteisen järjestötoiminnan hiipuminen ja jatkuvuuden epävarmuus. Järjestöjen toimijat ikääntyvät ja uusia, etenkin nuoria vapaaehtoisia on vaikea saada mukaan toimintaan puhumattakaan pitkäjänteisestä sitoutumisesta. Järjestökentän pilkkoutuminen perinteisistä järjestöistä pienempiin palasiin herättää huolta, mutta me näemme sen olevan myös mahdollisuus. (Lattunen, 2008.) Muutos ja epävarmuus voivat olla kansalaistoimijoille hyvä tilaisuus tarkastella omaa toimintaansa ja pohtia, onko sen mahdollista sopeutua muuttuviin olosuhteisiin pysyäkseen elinvoimaisena. Tansaniassa epävarmuus on arkipäivää, mutta sen kanssa osataan elää. Haastateltavammekaan eivät tieneet, kuinka pitkälle tulevaisuuteen toiminta kantaa tai onko koko Kigambonin yhteisökeskusta olemassa vaikkapa viiden vuoden kuluttua. Siksi he auttavat ja tekevät parhaansa juuri nyt. Yhteisökeskuksen vahvuus on päivä kerrallaan eläminen ja paradoksaalisesti toiminnan jatkuvuus syntyy juuri tällaisesta hetkestä elämisestä. Toiminta pysyy elossa, kun ihmiset, tekevät ja toimintatavat muuttuvat.

Yeungin (2004) mukaan myöhäismodernille ajattelutavalle on tyypillistä kokea epävarmuutta ja olla haluton sitoutumaan pitkäksi aikaa. Tällainen ajattelutapa saattaa kuitenkin itseasiassa edistää halua etsiä jatkuvuutta ja läheisyyttä. (ks. luku 2.4.) Yksi merkittävä seikka, joka Tansaniassa sitouttaa vapaaehtoisia pitkäaikaiseen työhön on oman toiminnan tulosten näkeminen ja toiminnan välitön konkreettinen vaikuttavuus. Kun toiminnan vaikutus on nähtävissä heti eikä pelkästään kymmenen vuoden kuluttua, toiminnan tarkoituksellisuuden tunne ja halu sitoutua vahvistuvat. Toisaalta Kigambonin toimintaympäristö myös tarjoaa paikkoja nähdä edistystä joka päivä, koska kehitettävää on niin paljon jo elämisen perustasolla kuten koulutuksessa.

Esimerkiksi Suomessa näistä asiasta huolehtii pääasiassa valtio. Yhteisökeskuksella työskentelevät vapaaehtoiset arvostavat työtään juuri sen itselle sekä yhteisölle tarjoaman välittömän hyödyn vuoksi. Suomessakin vapaaehtoisuuteen sitoutumista voisi lisätä toiminnan itsensä sekä toimintayhteisön välitön palaute. Pitkäkestoinen sitoutuminen ei ole kuitenkaan ainoa tavoittelemisen arvoinen asia, vaan lyhytkestoinen kohtaaminen on vähintäänkin yhtä arvokasta.

Vapaaehtoistoiminnan johtamista ja organisointia voidaan kehittää, jos tiedostetaan kaikki yllä esitelty teemat. Huomioimalla vapaaehtoisten erilaisuus heille voidaan tarjota heidän taipumustensa mukaisia tehtäviä. Tämä lisää tekemisen mielekkyyttä sekä yksilön kokemusta yhteisön tuesta ja arvostuksesta hänen työpanostaan kohtaan. Toiminnan ideaa ja tahtoa ei saa kadottaa. Aitoa yhteisöllisyyttä tuottamalla luodaan tervettä ylpeyttä yhteisestä tekemisestä ja me-ajattelua, mikä lisää samalla sosiaalista pääomaa. Mitä jatkuvuuteen tulee, pitkäjänteisiä suunnitelmia on hyvä olla ja niitä myös tarvitaan. Niihin ei kuitenkaan pidä lukittautua eikä pelätä epävarmuutta, vaan innostua tekemiseen juuri tässä hetkessä. Oleellista on tehdä sitä, mikä kulloinkin on mahdollista ja hauskaa tehdä. Kaikki nämä asiat ovat yhtäläillä toteutettavissa olevia niin Tansaniassa kuin Suomessakin. Jatkossa tästä aiheesta voitaisiin tehdä tutkimuksia tai kehittämishankkeita myös laajemmin kehitysyhteistyön näkökulmasta. Kun Kigambonin yhteisökeskuksen kaltainen aktiivinen ja tuloksellinen paikallisyhteisö on onnistuttu luomaan yhdessä paikassa köyhiin oloihin, miten sama voitaisiin toistaa jossakin muualla?

Laajemman mittakaavan lisäksi työllämme on voinut olla henkilökohtaista merkitystä myös haastateltavillemme. Haastattelutilanteissa joissa me tutkijoina olemme olleet kiinnostuneita haastateltavan tarinasta, kerrottu tarina on saanut sille varatun hetken ja yleisön (Kujala 2007, 19). Emme väitä, että haastattelutilanteet olisivat toimineet varsinaisena narratiivisena terapiana eikä se ole ollut tarkoitukseen, mutta niissä on saattanut olla haastateltaville myös terapeuttisia elementtejä (Heikkinen 2001, 126). Kun tarinan pyytäjänä ja kuulijana on toiminut kaksi tutkijaa, on haastateltava mahdollisesti tiedostanut omasta itselleen tutusta tarinasta jotain sellaista, mitä ei ole aiemmin tullut ajatelleeksi. Oman tarinan aktiivinen kertomalla tiedostaminen on voinut olla haastateltavalle hetkellinen, oman todellisuuden rakentamisen työkalu (Aaltonen & Leimumäki 2010, 119).

Tutkimuksemme tekemiseen on sisältynyt myös haasteita. Tutkimusmatkan järjestäminen oli haaste jo sinänsä, sillä matkan rahoituksen kokoon saaminen ei ollut itsestään selvää. Matka kuitenkin järjestyi ja ratkaisevimmat haasteet kohtasimme itse tutkimusta tehtäessä. Eettisenä haasteena näimme muun muassa sen, että tutkittavista tuli meille matkamme aikana läheisiä ja siksi tutkijan, työtoverin ja ystävän roolien erottelu täytyi pitää tarkasti mielessä. Haasteita tämä aiheutti tulkinnalle, sillä tutkijoina meidän tuli pysyä objektiivisena aineistoamme kohtaan. Toisaalta moninainen roolimme oli myös vahvuus, sillä haastateltavien ollessa tuttuja pystyimme täydentämään aineistomme epäselviä kohtia. Haastatteluita ei tehty kummankaan osapuolen äidinkielellä, mikä lisäsi tulkinnanvaraisuutta aineistoa analysoidessa. Myös sopivien haastattelympäristöjen löytäminen oli vaikeaa. Haasteita tutkimuksellemme asetti myös se, ettei vapaaehtoisuudelle ja sen ilmenemiselle ole yhteneviä määritelmiä (The United Nations Volunteers 2011). Esimerkiksi teoreettista viitekehystä rakentaessamme jouduimme pohtimaan, mitä vapaaehtoistyö oikeastaan tarkoittaa ja miten se eri yhteyksissä määritellään. Tehtäessä tutkimusta eri kulttuurissa törmäsimme myös käytännössä siihen tosiasiaan, että käsitykset asioista saattavat erota hyvinkin paljon toisistaan.

Analyysissämme löysimme vastaukset tutkimustehtäväämme. Siltä osin tutkimuksemme on varsin onnistunut. Teoria ja saadut vastaukset ovat myös keskenään yhdenmukaiset vaikka teimmekin aluksi teorian suhteen turhaa työtä. Olimme työskennelleet teoreettisen viitekehyksen parissa jo hyvän aikaa, kun oivalsimme menetelmävalintamme ohjaavan tutkimustehtävän asettelua ratkaisevasti. Alkuperäisiä tutkimuskysymyksiä oli tässä kohtaa muutettava, jolloin luonnollisesti myös teoreettinen viitekehys muuttui ja huomasimme tehneemme turhaa työtä. Tajusimme analyysimme aineistolähtöisyyden kunnolla vasta siinä vaiheessa kun aineistoa jo kerättiin. Haastavaa oli päästä eroon meille jo tutusta teemallisesta ajattelusta tutkimuksen tekemisessä. Vaikka narratiivinen haastattelumenetelmä kiehtoi meitä kovin, oli se meille uusi ja monessa kohdin ristiriitainen totutun teemallisen ajattelutavan kanssa. Koko tutkimusprosessi olisi ollut tehokkaampi, jos olisimme omaksuneet narratiivisen ajattelutavan jo tutkimusprosessin alussa.

Koemme, että kaikista kohtaamistamme haasteista huolimatta olemme onnistuneet tekemään hyvän tutkimuksen. Lieblich (1998) määrittelee laadullisen narratiivisen tutkimuksen kriteereiksi laajuuden (width), johdonmukaisuuden (coherence), oivalluskyvyn (insightfulness) ja tiivistämisen (parsimony) (Vuokila-Oikkonen ym. 2001, 105). Opinnäytetyöksi tämä tutkimus on mielestämme riittävän laaja, mutta samalla myös sopivan tiivistetty. Narratiivisessa tutkimuksessa kyse ei ole kerättävän tiedon luonteen vuoksi haastateltavien suuresta määrästä joten koemme, että viisi haastateltavaa on riittävästi. Toisaalta jo viisi kerättyä tarinaa olisivat tarjonneet aineistoa huomattavasti laajempaan pohdintaan kuin mitä opinnäytetyön puitteissa on tarkoituksenmukaista tehdä. Tutkimusraporttimme on siis tiivistetty ammattikorkeakoulun opinnäytetyölle sopiviin mittoihin. Koemme molempien, sekä analyysin että koko tutkimusraporttimme etenevän johdonmukaisesti. Olemme myös mielestämme osanneet nostaa keskeisimmät asiat esille analyysissämme sekä käsitellä tutkimuksemme kannalta tärkeimpiä asioita monipuolisesti pohdinnassamme.

Mitä tutkimuksemme luotettavuuteen tulee, emme voi olla koskaan täysin varmoja siitä missä määrin haastateltavien oma kulttuuri vaikuttaa tarinoiden lopulliseen muotoon. Voihan olla, että haastateltavat kertoivat tarinaansa positiivisempaan sävyyn kuin mitä todellisuus ehkä on. Looginen syy tähän mahdolliseen ”onnellisuusmuuriin” voi olla vahva arvostus yhteisökeskusta kohtaan, jolloin siitä ei haluta sanoa mitään negatiivista. Toisaalta narratiivinen haastattelu antaa vapauden kertoa juuri niitä asioita, jotka haastateltava kokee merkityksellisiksi kertoa eikä tämä niin sanottu onnellisuusmuuri koske ainoastaan kulttuurien välistä tutkimusta. Haastateltavamme myös kertoivat negatiivisiakin asioita. Luotettavuus ja oikeellisuus ovat kaiken kaikkiaan suhteellisia käsitteitä ja mikä tahansa aineisto on loppujen lopuksi monitulkintainen (Sintonen 1999, 34).

Sekin täytyy ottaa huomioon, että Suomi ja Tansania vapaaehtoistyön ympäristöinä eivät ole suoraan vertailukelpoisia. Pohdinnassa vertailemme yhtymäkohtia Kigambonin yhteisökeskuksen ja suomalaisen kansalaistoiminnan välillä hyvinkin laajalti, joten siihen sisältyy tietty tulkinnanvara. Tarkoituksenamme on tuoda Suomeen Kigambonin yhteisökeskuksen hyviä käytäntöjä kuitenkin tosiasiat ja olosuhteet tiedostaen ja huomioon ottaen. Luotettavuuden suhteen kyse on aineistosta tehtävien tulkintojen järjestyksestä ja loogisuudesta ja ne määrittävät tutkimuksen

kokonaisnäkökulman ja tavoitteen mukaan. Järkevyyttä ja loogisuutta meidän tutkimuksessamme toisaalta tukee myös se, että me olemme käyneet itse paikan päällä Kigambonin yhteisökeskuksella toteamassa ja dokumentoimassa asiat. (Sintonen 1999, 33-34.)

Aihevalintamme on ollut henkilökohtaisesti erittäin onnistunut, sillä oma mielenkiintomme aihetta kohtaan ei ole hiipunut missään vaiheessa koko pitkää tutkimusprosessia. Vapaaehtoisuutta on kuitenkin tutkittu paljon ja monista eri näkökulmista. Aikaisempia tutkimuksia vapaaehtoisuudesta Suomessa ovat tehneet muun muassa tässäkin opinnäytetyössä käytetyt Yeung (2004, 2005), Matthies (2006) ja Nylund (2008). Vapaaehtoisuudesta Tansanian kontekstissa ovat puolestaan kirjoittaneet esimerkiksi Manara (2008) ja Mmanda (2012). Mitä johtopäätöksiin tulee, meidän pohdintamme lähinnä vahvistavat niitä asioita, joita edellisissä tutkimuksissa on todettu esimerkiksi vapaaehtoisuuden kentälle tarvittavista erilaisista tehtävistä (Yeung 2004, ks. luku 2.4). Erilaisen ja ainutlaatuisen opinnäytetyöstämme kuitenkin tekee käyttämämme aiemmasta tutkimuksesta poikkeava narratiivinen tutkimusmenetelmä ja sen avulla kerätty subjektiivinen tieto. Kigambonin yhteisökeskusta tai sen paikallisia vapaaehtoisia ei ole myöskään koskaan aikaisemmin tutkittu, vaikka se on rakentunut täysin paikallisen kyläyhteisön asukkaiden toimesta. Virkistävää vaihtelua on myös se, että vaihteeksi kehitysmaasta tuodaan hyviä käytänteitä kehittyneeseen hyvinvointivaltiona pidettyyn Suomeen eikä toisin päin.

Tämän opinnäytetyön tekeminen on ollut erittäin antoisa ja opettavainen prosessi. Olemme oppineet paljon uutta paitsi itse tutkittavasta aiheesta myös tutkimuksen tekemisestä yleensä. Vapaaehtoisuuteen perehtyminen oman tutkimuksen avulla on suunnannut ammatillista kiinnostustamme aiempaa enemmän kolmannen sektorin ja erityisesti vapaaehtoistoiminnan organisoimnin ja kehittämisen sekä kehitysyhteistyön suuntaan. Tutkimuksen tekeminen on syventänyt ymmärrystämme siitä, miten paljon erilaisia ajattelemisen tapoja kaikkeen käytännön toimintaan voi sisältyä. Esimerkiksi vapaaehtoisuutta voi tutkimuksellisesti lähestyä sekä määrällisesti että laadullisesti. Valittaessa laadullinen lähestymistapa eri menetelmävaihtoehtoja on useita ja kun niiden joukosta valitaan narratiivinen tutkimusote, voi sitäkin tehdä vielä monella eri

tavalla. Voisi siis sanoa, että tämän menetelmäkentän hahmottaminen ja sen sisällä tehdyt valinnat ovat kehittäneet käsitteellistä ajatteluamme.

Kuten jo aiemmin mainitsimme, narratiivinen menetelmä oli meille aivan uusi tapa tehdä tutkimusta. Päätimme kuitenkin rohkeasti kokeilla narratiivista lähestymistapaa opinnäytetyössämme, sillä se kiinnosti meitä ja arvelimme sen olevan eettisesti parhaiten tutkimukseemme sopiva. Riskinotto kannatti, sillä tutustuimme uuteen tutkimusmenetelmään ja onnistuimme tekemään mielestämme erittäin hyvän ja mielenkiintoisen työn. Meitä molempia kiinnostava menetelmä ja aiheenvalinta yhdessä takasivat sen, että yhteistyömme sujui jouhevasti ja olimme sitoutuneita työhön. Meillä oli myös hauskaa. Tämä prosessi herätti meissä myös tutkijan uteliaisuuden – minkälaisia tarinoita maailmalla onkaan vielä kerrottavanaan? Kaikenkaikkiaan koko opinnäytetyötämme on kantanut eteenpäin innostus, jota olemme saaneet jakaa erilaisten, mutta samoista asioista kiinnostuneiden ihmisten kanssa. Vapaaehtoisuuden ytimessä oleva antamisen ja saamisen vastavuoroisuus on ollut tässä tutkimusprosessissa vahvasti läsnä. Yhtä vahvasti läsnä on ollut myös yksi usein taka-alalle jäävä vapaaehtoisuuden sanoma, jonka eräs kertojamme pukee hyvin sanoiksi: *”you create something within yourself”*.

LÄHTEET

Aaltonen, Tarja & Leimumäki, Anna 2010. Kokemus ja kerronnallisuus – kaksi luentaa. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.). Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, s. 119–152.

British Broadcasting Corporation 2013. News Africa. Tanzania profile. WWW-dokumentti. <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14095776>. Päivitetty 18.6.2013. Luettu 5.9.2013

Burr, Vivien 2004. Sosiaalipsykologisia ihmiskäsityksiä. Tampere: Vastapaino

Central Intelligence Agency 2013. The World Factbook. Tanzania. WWW-dokumentti. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tz.html>. Päivitetty 10.7.2013. Luettu 2.8.2013

European Commission 2012. National Report-Finland. Study on Volunteering in European Union. Country Report Finland. PDF-dokumentti. http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_fi_en.pdf. Päivitetty 23.1.2012. Luettu 9.11.2013.

Google 2013. Google Maps. Elektroninen kartta. WWW-sivut. https://maps.google.fi/maps?f=q&source=s_q&hl=fi&geocode=&q=kigamboni&aq=&sll=61.83282,27.364197. Päivitetty 24.6.2013. Luettu 23.10.2013

Google & MapLink 2013. Google Maps. Elektroninen kartta. WWW-sivut. https://maps.google.fi/maps?f=q&source=s_q&hl=fi&geocode=&q=afrikka&aq=&sll=-32.916485,51.020508. Päivitetty 24.6.2013. Luettu 23.10.2013

Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Vantaa: Dark Oy

Heikkinen, Hannu L.T. 2002. Whatever is narrative research?. Teoksessa Huttunen, Rauno, Heikkinen Hannu L.T & Syrjälä Leena (eds.) Narrative Research. Voices of Teachers and Philosophers. Jyväskylä: SoPhi, 13-28.

Heikkinen, Hannu L.T. 2001. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus, 116-132.

Hänninen, Vilma 1999. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Väitöskirja. Vammalan kirjapaino Oy.

Jokiranta, Harri 2003. Se on miehen elämää. Maaseudulla asuvia miehiä elämäänsä kertomassa. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Väitöskirja. PDF-dokumentti. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67194/951-44-5798-6.pdf?sequence=1>. Päivitetty 14.10.2013. Luettu 9.11.2013.

Kigamboni Community Center 2012. Keskuksen WWW-sivut. www.kccdar.com. Päivitetty 29.4.2013. Luettu 29.4.2013

Kujala, Tiina 2007. Kerronnallinen tutkimus opettajien ikääntymisestä. Teoksessa Syrjäläinen, Eija, Eronen, Ari & Värri, Veli-Matti (toim.) 2007 Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy, 13-39.

Kurki, Leena 2001. Kasvaminen palvelutehtävään. Sosiaalipedagoginen katse vapaaehtoistyöhön. Teoksessa Eskola, Antti & Kurki, Leena (toim.). Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino, 67- 92.

Lattunen, Tuija 2008. Suomalainen kansalaisjärjestötoiminta - murroksia ja muutoksia. Teoksessa Suomen poliittinen järjestelmä. Yleisen valtiopin laitos. Helsingin Yliopisto. Verkko-oppikirja. WWW-dokumentti. logs.helsinki.fi/vol-spj/kansalaisjarjestot/suomalainen-kansalaisjarjestotoiminta/. Päivitetty 1.11.2013. Luettu 1.11.2013

Manara, Kenny 2008. Kansalaisyhteiskunnan vapaaehtoisuus Tansaniassa. Teoksessa Hakkarainen, Outi & Kontinen, Tiina (toim.) 2008. Vapaaehtoisuus kehitysyhteistyössä. Kepan raporttisarja 91. Helsinki: Kepa, 88-112.

Maslow, Abraham H. 1987. Motivation and personality. New York: Longman

Ministry for Foreign Affairs of Finland 2013. Country Strategy for Development Cooperation with Tanzania 2013-2016. PDF- dokumentti. <http://formin.finland.fi/doc/kytmaaohjelmat/Tansania/#1>. Päivitetty 3.6.2013. Luettu 2.8.2013

Ministry of Lands, Housing and Human Settlements Development, The United Republic of Tanzania 2010. Kigamboni New City Master Plan. Main Report. PDF-dokumentti. <http://www.ardhi.go.tz/sites/default/files/Kigamboni%20New%20City%20A.pdf>. Päivitetty 20.8.2010. Luettu 1.8.2013

Mwalimu Julius Kambarage Nyerere – Biography 2013. Julius Nyerere. Father of the Nation. WWW- dokumentti. <http://www.juliusnyerere.info/index.php/nyerere/about/>. Päivitetty 5.9.2013. Luettu 5.9.2013

Mäkelä, Pia 2012. Vapaaehtoistyö Tansaniassa. Uhusianon tiedote. PDF- dokumentti. <http://www.uhusiano.kopteri.net/Uhusiano%20tiedote%202-2012.pdf>. Päivitetty 14.1.2013. Luettu 11.9.2013

National Bureau of Statistics, Ministry of Finance Dar Es Salaam, Office of Chief Government Statistician, President's Office, Finance, Economy and Development Planning Zanzibar 2013. 2012 Population and Housing Census 2013. Population Distribution and Administrative Areas. PDF- dokumentti. http://www.nbs.go.tz/sensa/PDF/Census%20General%20Report%20-%2029%20March%202013_Combined_Final%20for%20Printing.pdf. Päivitetty 17.6.2013. Luettu 1.8. 2013

Nylund, Marianne 2008. Vapaaehtoisuuden arvot ja motiivit. Teoksessa Hakkarainen, Outi & Kontinen, Tiina (toim.) 2008. Vapaaehtoisuus kehitysyhteistyössä. Kepan raporttisarja 91. Helsinki: Kepa, 24-38.

Pekkala, Armi 2003. Tutkijan eettiset ongelmat. Teoksessa Laaksonen, Pekka, Knuuttila, Seppo & Piela, Ulla Tutkijat kentällä. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 85- 108.

Peltonen, Matti & Ruohotie, Pekka 1987. Motivaatio. Menetelmiä työhalun parantamiseksi. Keuruu: Otava.

Pessi, A. B. & Oravasaari, T. 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveystieteiden vapaaehtoistoiminnasta. Raha-automaattiyhdistys. Avustustoiminnan raportteja 23. PDF- dokumentti. <http://www.kansalaisareena.fi/RAYraportti23.pdf>. Päivitetty 19.6.2010. Luettu 11.2.2013

Raitanen, Anitta & Vikström, Jatta 2012. Volunteering Infrastructure in Finland. Teoksessa European Volunteer Centre (toim.). Volunteering Infrastructure in Europe. WWW-dokumentti. http://issuu.com/european_volunteer_centre/docs/volunteering-infrastructure-in-europe. Ei päivitystietoja. Luettu 9.11.2013.

Ropo, Arja & Eriksson, Päivi 2001. Hyvinvointipalvelut, liiketoiminta ja vapaaehtoistyö. Teoksessa Eskola, Antti & Kurki, Leena (toim.). Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino, 41-53.

Ruohotie, Pekka 1998. Motivaatio, tahto ja oppiminen. Helsinki: Oy Edita Ab

Saastamoinen, Mikko 2006. Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina. Teoksessa Rautio, Pertti & Saastamoinen, Mikko (toim.) Minuus ja identiteetti. Tampere: Yliopistopaino, 170-180.

Sintonen, Teppo 1999. Etninen identiteetti ja narratiivisuus: Kanadan suomalaiset miehet elämänsä kertojina. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

Suomen suurlähetystö 2012. Maatiedosto Tansania. Talous, elinkeinoelämä ja ulkomaankauppa. WWW- dokumentti. <http://www.finland.or.tz/public/default.aspx?nodeid=42160&contentlan=1&culture=fi-FI>. Päivitetty 24.10.2012. Luettu 5.9.2013

Suomen YK-liitto 2009. Globalis- tietokanta. Tansania. WWW-dokumentti. <http://www.globalis.fi/Maat/Tansania>. Päivitetty 22.9.2009. Luettu 2.8.2013

The United Nations Volunteers 2011. State of the World's Volunteerism Report 2011. Volunteerism is universal. Chapter 1. PDF-dokumentti. http://www.unv.org/fileadmin/docdb/pdf/2011/SWVR/English/SWVR2011_full_%5B04%5D_chapter1.pdf. Päivitetty 30.11.2011. Luettu 22.1.2013

Timonen, Helena 2009. Omin sanoin. Elämän ja muutoksen tarinat vankilasta vapauteen. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja. PDF-

dokumentti. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-219-221-9/urn_isbn_978-952-219-221-9.pdf. Päivitetty 9.12.2009. Luettu 27.10.2013

Töttö, Pertti 1999. Pirullinen positivismi: Kysymyksiä laadulliselle tutkimukselle. JYY:n julkaisusarja 41. Jyväskylä: Yliopistopaino

Ulkoasianministeriö 2013. Tansania on luonnonvaroiltaan rikas. Global.finland. WWW- dokumentti. <http://global.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=15792>. Päivitetty 19.4.2013. Luettu 2.8.2013

Unicef 2012. Oikeusturvaa ja koulutusta Tansanian lapsille. WWW- dokumentti. <http://www.unicef.fi/tansania>. Päivitetty 23.10.2012. Luettu 5.9.2013

Vartiainen, Matti & Nurmela, Kirsi 2002. Tavoitteet ja tulkinnat – motivaatio ja palkitseminen työelämässä. Teoksessa Salmela-Aro, Katariina & Nurmi, Jari-Erik (toim.) 2002. Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus, 188-212.

Vuokila-Oikkonen, Päivi ym. 2001. Kertomukset hoitotieteellisen tiedon tuottamisessa: narratiivinen lähestymistapa. Teoksessa Janhonen, Sirpa & Nikkonen, Merja (toim.) 2001. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY, 81-115.

Oikeusministeriö, demokratian vastuualue 2011. Vapaaehtoisuuden teemavuosi 2011. Kansanvalta.fi. Vaikuttajan tietopankki. WWW-sivut. <http://www.kansanvalta.fi/Etusivu/Jarjestotjayhteisot/vapaaehtoistoiminnanteemavuosi>. Päivitetty 29.4.2013. Luettu 29.4.2013

Ulkoasiainministeriö 2013. Vuosituhattavoitteet Tansaniassa. Global.finland. WWW- dokumentti. <http://global.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=38048&contentlan=1&culture=fi-FI>. Päivitetty 16.8. 2013. Luettu 5.9.2013

Yeung, Anne Birgitta 2004. The Octagon Model of Volunteer Motivation: Results of a Phenomenological Analysis. Teoksessa Yeung, Anne Birgitta 2004. Individually together. Volunteering in Late Modernity. Social Work in the Finnish Church. Helsinki: The Finnish Federation for Social Welfare and Health, liite.